

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Daňová progresivita u daně z příjmů fyzických osob
Tax Progressivity of the Personal Income Tax

Student: Bc. Eva Mohelníková
Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. Jan Široký, CSc.

Ostrava 2014

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Eva Mohelníková**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **6202T049 Účetnictví a daně**
Specializace: **00 Účetnictví a daně**
Téma: **Daňová progresivita u daně z příjmů fyzických osob**
Tax Progressivity of the Personal Income Tax

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Teorie osobní důchodové daně
3. Legislativní úprava daně z příjmů fyzických osob
4. Analýza progresivity daně z příjmů fyzických osob
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 276 s. ISBN 978-80-7357-574-8.

PELECH, Petr. *Zdanění mezd, platů a příjmů ze závislé činnosti v roce 2012*. 20. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 455 s. ISBN 978-80-7263-717-1.

VALOUCH, Petr. *Optimální zdanění fyzických osob: neplaťte víc, než musíte*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 139 s. ISBN 978-80-247-1805-7.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **prof. Ing. Jan Široký, CSc.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 25.04.2014

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežné prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně. Přílohy č. 1 a 2, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.

V Ostravě dne 25. dubna 2014

A handwritten signature in blue ink, reading "Mohelníková Eva", written over a dotted line.

Bc. Eva Mohelníková

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Teorie osobní důchodové daně.....	7
2.1 Definice a funkce daní	7
2.2 Klasifikace daní.....	8
2.2.1 Třídění daní podle stupně progresu	11
2.3 Různé formy daně a jejich vliv na ochotu pracovat.....	13
2.3.1 Substituční a důchodový efekt daně ze mzdy	13
2.3.2 Srovnání daně důchodové proporcionální a progresivní.....	14
2.4 Optimální zdanění příjmů	15
2.5 Optimalizace daně z příjmů ze závislé činnosti	16
2.6 Spravedlnost zdanění	17
2.6.1 Zdanění podle principu užitku	17
2.6.2 Zdanění podle principu platební schopnosti	18
2.6.3 Progresivita jako možný projev spravedlivého zdanění	19
2.7 Osobní důchodové daně v Evropské unii.....	21
2.8 Dílčí závěr	23
3 Legislativní úprava daně z příjmů fyzických osob	24
3.1 Příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky	24
3.1.1 Změny v § 6 „Příjmy ze závislé činnosti“ k roku 2014	27
3.2 Příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti.....	28
3.2.1 Změny v § 7 „Příjmy ze samostatné činnosti“ k roku 2014	29
3.3 Příjmy z kapitálového majetku	31
3.3.1 Změny v § 8 „Příjmy z kapitálového majetku“ k roku 2014	31
3.4 Příjmy z pronájmu.....	31
3.4.1 Změny v § 9 „Příjmy z nájmu“ k roku 2014.....	32
3.5 Ostatní příjmy	32
3.5.1 Změny v § 10 „Ostatní příjmy“ k roku 2014	33

3.6	Nezdanitelná část základu daně	34
3.6.1	Změny v § 15 „Nezdanitelná část základu daně“ k roku 2014	35
3.7	Výdaje (náklady) vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů	36
3.8	Odpisy hmotného majetku	36
3.9	Položky odčitatelné od základu daně	39
3.9.1	Změny v § 34 „Položky odčitatelné od základu daně“ k roku 2014	40
3.10	Sleva na dani	40
3.10.1	Změny v § 35 „Slevy na dani“ k roku 2014	42
3.11	Sazba daně	43
3.11.1	Sazba daně v roce 2014	43
3.12	Dílčí závěr	43
4	Analýza progresivity daně z příjmů fyzických osob	45
4.1	Progresivita daně z příjmů FO v současné daňové úpravě	45
4.2	Důvody vedoucí k úvahám o zvýšení progresivity DPFO	48
4.3	Model progresivní sazby daně u daně z příjmů FO	49
4.3.1	Přehled statistických údajů roku 2011	49
4.3.2	Východiska a přijatá zjednodušení	53
4.3.3	Podklady pro tvorbu modelu	54
4.3.4	Základní model	54
4.3.5	Vliv změny daňové sazby na celkové inkaso DPFO	56
4.4	Dílčí závěr	67
5	Závěr	70
	Seznam použité literatury	72
	Seznam zkratk	74
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Historie daní je spojena se vznikem státních útvarů. Jestliže má jakýkoliv správní celek řádně pracovat, musí si vytvořit potřebné organizační struktury a pro tyto musí být zajištěno financování. Rozsah toho, co je financováno, závisí nejen na ochotě se společně podílet na zajištění definovaných funkcí (např. státní správa, obrana, policie, infrastruktura, školství, zdravotnictví), ale i na vnějším prostředí. Rozsah sdílených funkcí je pak dlouhodobě vytvářeným konsensem ve společnosti a je dán především přínosem pro jednotlivce z jejich společného zajišťování. Pro jednotlivce roste ochota spolufinancovat společné potřeby s růstem jeho majetku, potřeb a vnějšího ohrožení. Obecně jde o srovnání míry rizika a přínosů pro člena z příslušnosti k danému společenství. Různá společenství se výrazně liší v pohledu na to, co by mělo být zajišťováno společně a za co by měl být zodpovědný jedinec, případně rodina. Souvisí to i s chápáním svobody jednotlivce, o čem si chce rozhodovat sám a také si sám nést důsledky svého rozhodnutí. Neopominutelný je i sociální rozměr a vzájemná solidarita ve společnosti.

Bez daní si lze fungování jakéhokoliv společenství představit jen stěží. Způsoby zdanění z pohledu předmětu zdanění a způsobu výběru se postupně vyvíjely, na jejich podstatě se však nic nezměnilo. Pro stát je v první řadě rozhodující, aby výše vybraných daní korespondovala s výdaji, které mají být z jejich výtěžku hrazeny. Při konstrukci daňového systému pak musí být nejen rozhodnuto, do jaké míry bude zdaňována spotřeba, příjmy či majetek, ale i náklady na výběr daní. Zde hraje důležitou roli jednoduchost, stabilita, kontrolovatelnost a vymahatelnost.

Významnou roli při definování daňového systému hraje solidarita občanů (bohatí versus chudí, zdraví versus nemocní, mladí versus staří, rodiny s dětmi versus bezdětní, atd.). Způsobů, jak dosáhnout požadované solidarity, je více. Dá se řešit změnou výše daňového zatížení mezi různými druhy zdanění (příjem, majetek, spotřeba) anebo konstrukcí daně samotné. Například u majetkových daní jsou automaticky více zdaňováni majetní občané, při více sazbách daně z přidané hodnoty je možné méně zdanit předměty základní osobní potřeby, čímž dochází opět k podílově vyššímu výběru daní od vyšších příjmových skupin obyvatelstva.

V diplomové práci se autorka, v souvislosti s požadavkem zvýšení solidarity u daně z příjmů fyzických osob v ČR, bude zabývat možnostmi a dopady zavedení progresivní sazby daně. Cílem této práce bude proto vytvořit model, který prohlubuje progresivní zdanění a jeho prostřednictvím zjistit citlivost výše inkasa daně a míry zdanění na změně dílčích parametrů. Model bude zohledňovat požadavek zajištění dodatečných příjmů do státního rozpočtu při nezvýšení daňového zatížení nejnižším příjmovým skupinám. Cílem práce naopak nebude detailní rozbor dopadů na různé sociální skupiny, ke kterým neexistují dostatečně podrobné statistiky. V diplomové práci bude autorka používat metodu analýzy, dedukce, syntézy a komparace.

Druhá kapitola se bude zabývat teorií k dani z příjmů fyzických osob. Bude zde uvedena základní teorie jako je definice daně, klasifikace daní a formy daně a jejich vliv na ochotu pracovat. Dále bude obsahovat pohled na optimální zdanění, optimalizaci daně a solidární zdanění. Na závěr bude také uvádět srovnání daňových systémů v Evropské unii.

Třetí kapitola se bude zabývat legislativní úpravou daně z příjmů fyzických osob k 1. 1. 2011 a změnami v právní úpravě k 1. 1. 2014. Důvodem pro výběr tohoto období je spojitost se čtvrtou kapitolou, kde se bude vycházet ze statistik vztahujících se k roku 2011.

Ve čtvrté kapitole se autorka bude zabývat konkrétní analýzou daňové progresivity v aktuální právní úpravě a případnou změnou daňového systému. Jak již bylo zmíněno, tato analýza bude vycházet ze statistik roku 2011. V této kapitole bude ukázána progresivita zdanění při použití proporcionální sazby daně. Dále bude obsahovat analýzu změny proporcionální sazby daně na progresivní za předpokladu nezvýšení daňové zátěže nejnižším příjmovým skupinám a zajištění dodatečného příjmu do státního rozpočtu. Na závěr autorka bude provádět srovnání obou daňových systémů.

Toto téma je v naší politické situaci velmi aktuální a odráží případný dopad na poplatníky za předpokladu změny daňového systému. Práce byla dána k vazbě dne 25. 3. 2014.

2 Teorie osobní důchodové daně

Následující kapitola se zabývá vysvětlením základních pojmů, které jsou spjaty s osobní důchodovou daní. Dále jsou zde uvedeny funkce daní a jejich klasifikace. V této kapitole se rovněž analyzuje vliv různých forem daně na ochotu pracovat. V neposlední řadě informuje o optimálním zdanění, optimalizaci daně a o rozdílech v osobní důchodové dani v rámci Evropské unie. Na závěr se zabývá otázkou, kdy se daň považuje za spravedlivou a jaký vliv může mít progresivita právě na tuto spravedlnost.

2.1 Definice a funkce daní

Daň je povinná, nenávratná, zákonem určená platba do veřejného rozpočtu, která je neúčelová a neekvivalentní. Pravidelně se opakuje v časových intervalech (např. daň z příjmů) nebo je nepravidelná a platí se za určitých okolností (např. při převodu nemovitosti). Také představuje transfer finančních prostředků od soukromého k veřejnému sektoru. (Kubátová, 2010)

Jak bylo zmíněno, daň představuje určitý transfer k veřejnému sektoru. Proto úloha zdanění vyplývá z hlavních ekonomických funkcí veřejného sektoru, kterými jsou:

- *Fiskální funkce* – je primární funkcí, kterou se rozumí schopnost získávání finančních prostředků do veřejných rozpočtů, z nichž jsou následně financovány veřejné výdaje. I když se od daní požaduje mnohem více, vždy musí být zachován význam její fiskální funkce.
- *Funkce alokační* – tato funkce se uplatňuje tehdy, když trh projevuje neefektivnost v alokaci zdrojů (příčiny tržního selhání jsou: existence veřejných statků, statků pod ochranou, externalit a nedokonalá konkurence). Poskytuje-li stát zvýhodnění prostřednictvím daňových úspor, potom se zpravidla jedná o tzv. nepřímou daňovou podporu. Alokační funkce může ale využívat i opačný efekt tím, že znevýhodňuje výrobu nebo spotřebu určitých statků (např. spotřební daň z cigaret).
- *Funkce redistribuční* – je důležitá, protože lidé nepovažují rozdělení důchodů a bohatství vzniklých fungováním trhu za spravedlivé. Proto mají veřejné finance (daně) za úkol přesunout část důchodů a bohatství směrem od bohatších jedinců k chudším.

- *Funkce stabilizační* – znamená zmírňování cyklických výkyvů v ekonomice v zájmu zajištění cenové stability a dostatečné zaměstnanosti. (Vančurová, 2008)

Význam daní jakožto příjmů veřejných rozpočtů je velmi důležitý. To vyjadřuje jejich podíl na celkových příjmech, který v ČR dosahuje více než 90 %. Zbýlých 10 % je rozděleno mezi poplatky, půjčky a dary. (Kubátová, 2010)

„Dobrý“ daňový systém by měl mít následující vlastnosti:

- Ekonomická efektivnost – systém by neměl bránit efektivní alokaci zdrojů.
- Administrativní jednoduchost – systém by měl být relativně jednoduchý a snadno provozovatelný.
- Flexibilita – systém by měl být schopný pružně reagovat na změny v ekonomických podmínkách.
- Jednoznačný vztah k politickému systému – systém by měl všem občanům umožnit snadný přehled o tom, kolik a kam platí, aby výsledek odpovídal skutečným preferencím občanů.
- Spravedlnost – systém by měl být spravedlivý při zdaňování různých skupin obyvatelstva. (Stiglitz, 1997)

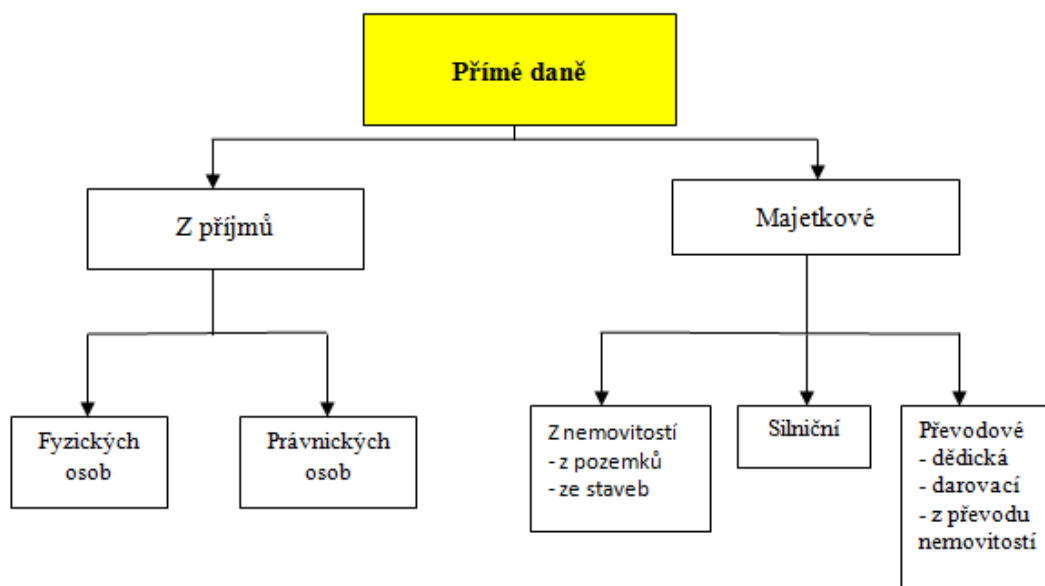
2.2 Klasifikace daní

Daně lze třídit z mnoha hledisek. Jedno z nejzákladnějších rozdělení je podle vazby na důchod poplatníka, a to na:

- Daně přímé – které platí poplatník na úkor svého důchodu a předpokládá se, že je nemůže přenést na jiný subjekt. Do této kategorie právě spadá např. daň z příjmů fyzických osob (dále jen „FO“).
- Daně nepřímé – u kterých se předpokládá, že je subjekt, který daň odvádí, neplatí z vlastního důchodu, ale že je přenáší na jiný subjekt. Tato daň je přenesena prostřednictvím zvýšení ceny. Patří mezi ně např. daň ze spotřeby nebo daň z přidané hodnoty. (Kubátová, 2010) Oproti daní přímých nezdaňuje příjem (důchod) nebo majetek, ale spotřebu.

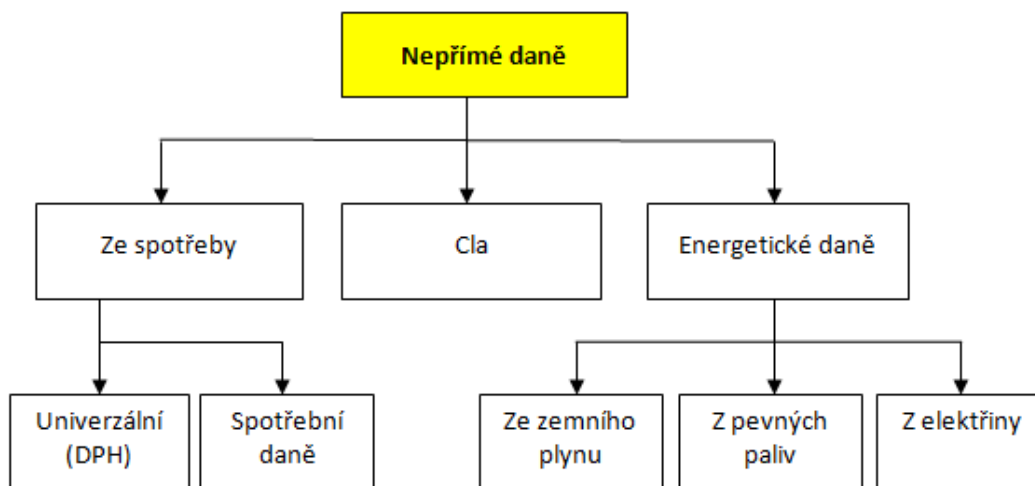
V Grafu 2. 1 a 2. 2 lze vidět podrobnější rozdělení přímých daní a nepřímých daní v ČR.

Graf 2. 1: Schéma přímých daní k 31. 12. 2013 v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dle Müllerová a Skálová (2013).

Graf 2. 2: Schéma nepřímých daní k 31. 12. 2013 v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dle Müllerová a Skálová (2013).

Užitečné je i třídění daní podle tzv. rozpočtového (v případě daní přímo daňového) určení: daně se rozdělují na daně svěřené a sdílené. Ke sdíleným daním patří např. právě daň z příjmů FO. Jejich výnos je podle určitého klíče rozdělen mezi jednotlivé úrovně státní správy. Naopak svěřené daně jsou ty, jejichž celý výnos plyne do určitého rozpočtu. Typickou svěřenou daní je např. daň z nemovitostí. (Lajtkepová, 2007)

Dalším praktickým tříděním je rozlišení daně podle objektu, na nějž jsou uloženy. Nejdůležitějšími jsou daně:

- důchodové – jsou vázány na důchody poplatníka (např. mzdu, zisk, rentu) plynoucí mu jednak v peněžní, ale také v naturální podobě,
- výnosové – jejich výše je odhadovaná podle vnějších reálných znaků výdělečné činnosti (např. podle počtu zaměstnanců nebo druhu podnikání),
- spotřební – jsou uvaleny buď na veškerou spotřebu nebo na spotřebu vybraných skupin výrobků,
- z hlavy (subjektové) – tyto daně by poplatník musel platit z titulu samotné své existence (např. při docílení určitého věku),
- obrátové – jejich výše je stanovena buď výší hrubého obrátu u každého výrobce podílejícího se na zpracování každého výrobku, nebo čistého obrátu, případně obrátu docíleného u posledního zpracovatele,
- majetkové – zdaňují jak nemovitosti, tak movitý majetek, a to jeho držbu či nabytí. (Šíroký, 2008)

Podle vztahu k platební schopnosti poplatníka lze daně třídit na:

- Osobní – jsou adresné a mají vztah ke konkrétnímu poplatníkovi tím, že zohledňují jeho platební schopnost. Těmito daněmi jsou daně důchodové, placené fyzickými osobami. (Kubátová, 2010)
- In rem – odvádí se z titulu vlastnictví či nabytí určitého majetku, nákupu či spotřeby zboží a služeb. (Šíroký, 2008) Platí se bez ohledu na platební schopnost poplatníka (např. daně spotřební, z přidané hodnoty).

Dále se mohou daně rozlišovat podle charakteru veličiny, z níž se daň platí, a to na kapitálové (objektem daně může být stavová veličina, která vyjadřuje množství, zásobu, stav – např. daně z majetku) a běžné (objektem daně je toková veličina, vyjadřující tok, přesun – např. daně důchodové, spotřební a daň z přidané hodnoty). Podle vztahu mezi velikostí daně a velikostí daňového základu na: stanovené bez vztahu ke zdaňovanému základu, specifické a ad valorem (tzn. k hodnotě). Také se mohou třídit podle klasifikace OECD (rozděluje daně do šesti hlavních skupin a dalších podskupin) a dalších. (Kubátová, 2010)

2.2.1 Třídění daní podle stupně progrese

Toto třídění je velmi důležité v souvislosti s požadavkem spravedlnosti. Pro toto posouzení spravedlnosti zdanění je užitečné vědět, zda platí relativně větší daň bohatí, nebo chudí. Proto se sleduje, jak se mění míra zdanění buď celková, nebo jednotlivých daní s růstem důchodu.

Rozlišují se daně:

- Proporcionální – míra zdanění¹ poplatníka se s růstem jeho důchodu nemění. Z toho se může vyvodit závěr, že podíl

daň/důchod je konstanta.

- Progresivní – míra zdanění s růstem důchodu roste. Platí tedy, že

daň/důchod je rotující funkcí důchodu.

- Regresivní – míra zdanění s růstem důchodu klesá. Platí tedy, že

daň/důchod je klesající funkcí důchodu.

V daňovém systému ČR byla před rokem 2008 daň z příjmů FO progresivní. V Tab. 2. 1 je ukázáno, jakým daňovým sazbám při této dani podléhají čtyři poplatníci s různě vysokými důchody. (Kubátová, 2010) Příklad vychází z mezních sazeb, které platily v ČR v letech 2000 – 2005, v roce 1993 byla nejvyšší mezní sazba dokonce 47 %, v roce 2006 a 2007 nejmenší sazba 12 %. Daňový systém po roce 2008 byl nastaven jako proporcionální, avšak až od určité výše příjmu. Při nízkých příjmech vlivem slev na dani vykazoval nadále vysokou progresivitu.

---

¹ Musí se rozlišovat míra zdanění, což je podíl daně placené jednotlivcem na jeho důchodu a sazba daně, která je podílem daně na základu daně.

Tab. 2.1: Progresivní důchodová daň

Poplatník	A	B	C	D
Zdanitelný důchod (Kč)	50 000	200 000	300 000	1 500 000
Nezdanitelná část (Kč)	-38 040	-38 040	- 38 040	- 38 040
Daňový základ (Kč)	11 960	161 960	261 960	1 461 960
Daň ² (Kč)	1 785	26 920	49 095	428 244
Průměrná sazba daně (%)	3,6	13,5	16,4	28,6
Mezní sazba daně (%)	15	20	25	32

Zdroj: Vlastní zpracování dle Kubátová (2010).

Jak lze vidět z Tab. 2. 1, pro progresivní daň platí, že průměrná sazba daně roste s růstem důchodu a mezní (marginální)³ sazba daně je větší než sazba průměrná. U daně důchodové s klouzavou progresí, tak jako v uvedeném případě, je mezní sazba daně podle pásem uvedena v zákoně. Například v našem daňovém systému v roce 2003 byla mezní sazba daně: 15, 20, 25 a 32 %. (Kubátová, 2010)

V Tab. 2. 2 je na druhou stranu zobrazena proporcionální důchodová daň. Z tabulky je zřejmé, že průměrné daňové zatížení se nemění s růstem důchodu, a že marginální daňové zatížení se rovná průměrnému.

---

² Daň je vypočtena podle tabulky pro výpočet daně (§ 16 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění platném pro rok 2003).

³ Sazba, která se uplatňuje ze základu daně v nejvyšším zdaňovacím pásmu, tzn. nejvyšší možnou sazbu příslušné daně. (Sagit, 2004)

Tab. 2.2: Proporcionální důchodová daň

Poplatník	A	B	C	D
Hrubá mzda (Kč)	50 000	200 000	300 000	1 500 000
SP a ZP placené zaměstnavatelem (Kč)	17 000	68 000	102 000	510 000
Daňový základ (Kč)	67 000	268 000	402 000	2 010 000
Daň (Kč)	10 050	40 200	60 300	301 500
Průměrná sazba daně (%)	15	15	15	15
Mezní sazba daně (%)	15	15	15	15

Zdroj: Vlastní zpracování.

2.3 Různé formy daně a jejich vliv na ochotu pracovat

Tato podkapitola se bude zabývat porovnáním substitučních efektů u daně důchodové: proporcionální, progresivní a regresivní. Nesmí se však zapomínat, že na pracovní úsilí mají vliv nejen daně postihující důchod přímo, ale i jiné daně, jako např. daň paušální a daně spotřební.

2.3.1 Substituční a důchodový efekt daně ze mzdy

Daň ze mzdy může nejen snižovat, ale i zvyšovat ochotu pracovat. Každá daň má na poplatníka dva efekty, a to důchodový a substituční. Tyto efekty působí buď ve směru zvyšování nabízeného množství práce, nebo ve směru jeho snižování.

Důchodový efekt znamená, že poplatník je po zdanění chudší, spotřebovává méně statků, a to včetně volného času, pracuje však více. Rozsah tohoto efektu závisí na míře „ochuzení poplatníka“, tzn. na průměrné daňové sazbě. Samotný důchodový efekt stimuluje poplatníka k práci.

Substituční efekt je způsoben substitucí, kterou poplatník v důsledku daně provádí mezi prací a volným časem. Jeho rozsah závisí na tom, jak se po zdanění mění mezní užítky z volného času a z práce, tedy na mezní sazbě daně. Při její změně bude poplatník nahrazovat jednotky práce jednotkami volného času do úrovně, kdy se marginální užítky opět vyrovnají. Tento efekt znamená odrazení od práce a působí obvykle proti stimulačnímu důchodovému efektu. (Kubátová, 2010)

2.3.2 Srovnání daně důchodové proporcionální a progresivní

Důsledkem substitučního efektu je odrazení poplatníka od práce. Tento efekt závisí na marginální sazbě daně, proto bude větší u progresivní daně, o které platí, že marginální sazba je vyšší než průměrná. Výsledkem je tudíž větší odrazení od práce při dani progresivní než při dani proporcionální. Osobní důchodové daně nebývají konstruovány jako regresivní. Platí u nich však stejné pravidlo. Jelikož je u daně regresivní marginální sazba nižší než u daně proporcionální, platí, že daň proporcionální více odrázuje od práce než daň regresivní.

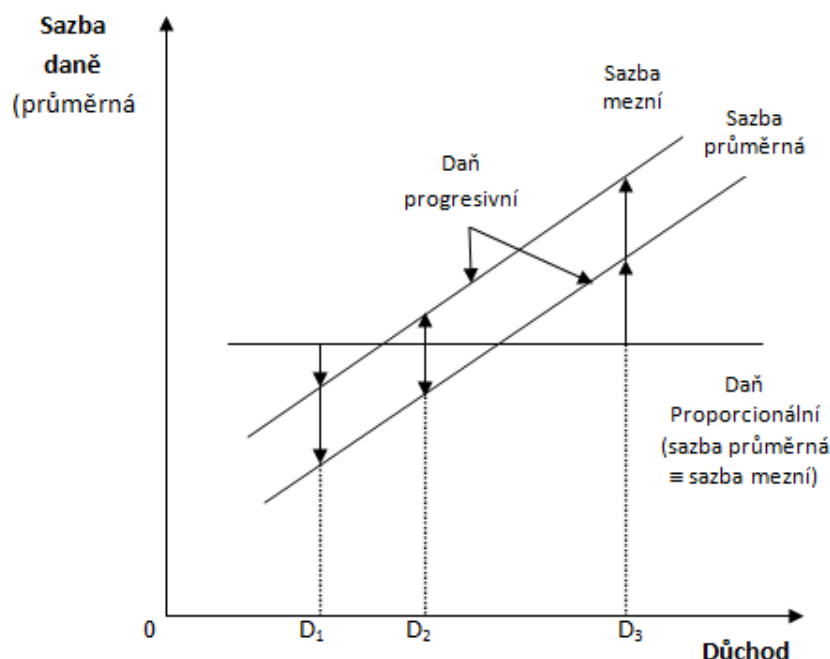
Výše uvedené tvrzení se však komplikují, pokud se berou v úvahu různé příjmové skupiny obyvatel. Každá daň má specifické dopady na poplatníky v různých příjmových pásmech, neboť v každém pásmu může být vztah průměrné a marginální sazby daně různý.

Z Grafu 2. 3 lze vidět, že zvýšení daňové progrese má následující efekty na průměrné a marginální sazby (je zde předpoklad, že daňový výnos se nezmění, a že se nezmění ani veřejné výdaje). U nejnižších důchodů dojde k poklesu jak marginální, tak i průměrné sazby daně v důsledku nižšího daňového zatížení těchto důchodů. Tím dojde i k poklesu obou efektů daně, a to důchodového i substitučního. V grafu je pokles marginální sazby menší než pokles sazby průměrné, což ovšem nemusí znamenat převahu vlivu poklesu efektu důchodového nad poklesem efektu substitučního, neboť obě sazby daně se projevují skrze chování poplatníka a jeho subjektivní hodnocení užitek. U průměrných důchodů marginální sazba vzroste a průměrná sazba poklesne. Výsledkem bude současné působení efektu substitučního i důchodového ve směru destimulace práce. U nejvyšších důchodů porostou obě sazby, oba efekty daně se zvýší, ale nelze obecně rozhodnout, jaký bude výsledek daně na pracovní úsilí.

Celkový výsledek bude záviset mj. na počtu poplatníků v jednotlivých příjmových skupinách. (Kubátová, 2010)

Graf 2.3: Zvýšení progresivity daně důchodové

Zdroj: Vlastní zpracování dle Kubátová (2010).

2.4 Optimální zdanění příjmů

Veškeré daně (kromě paušálních daní) mohou způsobovat významné ztráty blahobytu neboli umrtvené ztráty. Podle rozšířeného názoru by lidé, kteří si to mohou snadněji dovolit, měli platit vyšší daně. Pokud by vláda věděla, kdo je lépe schopen platit vyšší daně, mohla by na tyto lidi jednoduše uvalit vyšší paušální daň. Otázkou však zůstává, jak měřit tuto schopnost. Vláda není v pozici, kdy zná schopnosti a nasazení veškerých lidí. Musí se tedy spoléhat na měřitelné charakteristiky, jako je např. příjem nebo spotřeba. Vláda tedy musí volit mezi jednotnou paušální daní, kterou by platili všichni bez ohledu na své schopnosti a mezi nevyhnutelně deformujícími daněmi, vycházejícími ze snadno měřitelných charakteristik. Daň z příjmů například ne vždy zdaní ty, jejichž příjmy by vláda zdanit chtěla – daň penalizuje lidi s menšími schopnostmi a s velkým pracovním nasazením ve srovnání s talentovanými, ale nepříliš tvrdě pracujícími. Většina lidí je přesvědčena, že lidé s vyššími příjmy by měli platit větší podíl vládních výdajů, protože jsou v průměru lépe schopni je platit. (Stiglitz, 1997)

Optimální zdanění příjmů, ať už tradiční nebo spotřebně orientované nabývá význam tehdy, když se upustí od předpokladu reprezentativního jednotlivce. Tehdy rozhoduje společenský zájem na přerozdělování. Protože přerozdělování se dá těžko dosáhnout jen spotřebními daněmi, nabízí se daně z příjmů jako potenciální nástroj přerozdělení. (Zubařová, 2008). Na druhou stranu *J. Stiglitz (1997, s. 569) tvrdí, že „zdanění zboží při správně definovaném systému zdanění příjmů přinese jen malý užitek“.*

2.5 Optimalizace daně z příjmů ze závislé činnosti

Z hlediska pojistných a daňových odvodů sražených z těchto příjmů v zásadě platí, že v průběhu roku se o tyto srážky stará zaměstnavatel. Zaměstnanec může výši zákonných daňových odvodů minimalizovat pouze nepřímo, a to prostřednictvím dokladů, které požaduje zákon o daních z příjmů (dále jen „ZDP“) k tomu, aby bylo možné snížit odvodovou daňovou povinnost.

Zaměstnanec může výši odváděné daně z příjmů ze závislé činnosti ovlivnit především tím, že si u zaměstnavatele okamžitě při nástupu do zaměstnání (resp. nejpozději do 30 dnů od nástupu do zaměstnání) podepíše tzv. prohlášení poplatníka daně z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků (dále jen „prohlášení“). Prohlášení je dokument, který zaměstnanec podepisuje ve svém hlavním zaměstnání, kde zpravidla pobírá nejvyšší příjem. Obecným pravidlem je zákaz podepsání prohlášení souběžně ve více zaměstnáních. Podepsání prohlášení je velmi důležité, neboť zakládá možnost zdaňování příjmů ze závislé činnosti tzv. zálohovou daní (která je vyúčtovatelná po skončení zdaňovacího období) a zakládá tak možnost uplatnění slev na dani podle § 35ba ZDP, pomocí nichž dochází ke snižování odvodů daně z příjmů⁴. V případě nepodepsání tohoto prohlášení u zaměstnavatele, nelze v průběhu roku uplatňovat slevy na dani, příp. daňové zvýhodnění na dítě podle § 35c ZDP a navíc hrozí také to, že jeho příjmy budou zdaňovány daní srážkovou, která již po skončení zdaňovacího období vyúčtovatelná není a nelze ji tedy ani případně zaměstnanci vrátit⁵. I v případě, kdyby došlo k tomu, že příjem zaměstnance bude podléhat dani zálohové, tak při nepodepsaném

---

⁴ Při podepsaném prohlášení poplatníka se ze základu vypočte záloha na daň sazbou 15 %, která je potom snižována o dále uvedené měsíční slevy na dani a teprve potom je dále záloha na daň po slevě případně upravena o daňové zvýhodnění na děti. Zbylé odpočty ze základu daně, uvedené v § 15 Zákona o daních z příjmů, jsou zásadně až ročními odpočty snižujícími základ daně.

⁵ Základ pro výpočet zálohy u zaměstnance bez prohlášení se rozumí zdanitelný příjem zvýšený o pojistné sociální a zdravotní, které je povinen platit zaměstnavatel. Měsíční základ se zaokrouhlí na celé stovky Kč nahoru a daňová záloha z takto zaokrouhlené částky se stanoví měsíční sazbou 15 %. (Pelech, 2012)

prohlášení platí, že budou zálohy na daň z příjmů vyšší než v případě, kdy by si zaměstnanec uvedené prohlášení podepsal. Prohlášení může být však současně podepsáno pouze u jednoho zaměstnavatele. (Valouch, 2007)

Zálohu na daň vypočte zaměstnavatel z úhrnu měsíčního základu pro výpočet zálohy ze závislé činnosti a funkčních požitků, a to i v případě, že zaměstnanec pro zaměstnavatele vykonává práci např. na základě více pracovněprávních vztahů. Stejný princip platí jak pro zjištění měsíčního úhrnu příjmů u zaměstnance, který prohlášení podepsal, tak u toho, kdo jej nepodepsal. Po výpočtu měsíční daňové zálohy zaměstnavatel u zaměstnance s podepsaným prohlášením přihlédne k 1/12 slev na dani, avšak pouze jeden z případných více zaměstnavatelů, které poplatník v témže kalendářním měsíci má postupně za sebou. V průběhu roku se však nepřihlíží ke slevě na dani na manželku, k odpočtu úroků z úvěrů na bytové potřeby a darů, k nezdanitelné částce u poplatníka, který „ze svého“ zaplatí na penzijní připojištění se státním příspěvkem, k odpočtu částky na soukromé životní pojištění a dále k odpočtu částky členských příspěvků zaplacených odborové organizaci a k úhradě za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání na základě zákona č. 179/2006 Sb. Tyto odpočty jsou možné pouze při ročním zúčtování nebo v daňovém přiznání. (Pelech, 2013)

2.6 Spravedlnost zdanění

Daně se považují za spravedlivé, pokud je spravedlivá redistribuce důchodů, bohatství nebo spotřeby. Zásada spravedlnosti však není jen čistě ekonomickou zásadou, ale je spojena se silným filosofickým akcentem. Spravedlnost je však složitý jev se sociální, právní, etickou i ekonomickou dimenzí. (Lajtkepová, 2007)

V teorii spravedlivého zdanění se rozeznávají jeho dva principy:

- zdanění podle užitku,
- zdanění podle platební schopnosti.

2.6.1 Zdanění podle principu užitku

Podle této teorie jsou daně spravedlivé tehdy, když poplatník zaplacením daně utrpí újmu, která se rovná užitku, který má tento poplatník z veřejných statků. (Lajtkepová, 2007)

Základním požadavkem naplnění principu užitku je, aby každý poplatník přispíval na veřejné výdaje ve formě daní takovým podílem, který odpovídá užitku pocit'ovanému z dané spotřeby veřejných statků. *A. Smith tvrdil, že „každý získává od státu užitek úměrný svému příjmu, a že tento příjem určuje jeho schopnost platit“*. Daňoví teoretici, kteří se ztotožňovali s principem, že užitek, který mají z veřejných statků, je ve stejném poměru k jejich příjmu, preferovali proporcionální daň. Na druhé straně jiní autoři, kteří byli přesvědčeni, že tento užitek je víc než proporcionální k jejich příjmu, obhajovali progresivní zdanění.

Princip užitku se používá na obhajobu názoru, že bohatí by měli platit vyšší daně, protože získávají z veřejných služeb více. Např. lidé s větším majetkem, který chtějí mít chráněný, mají z policejní ochrany větší užitek než ti, kteří ho mají méně. Na druhou stranu majetní poplatníci by si mohli zaplatit i soukromou ochranu, a tak by z veřejné ochrany měli v konečném důsledku menší užitek než chudší. Stejný argument je možné použít také v případě mnohých dalších veřejných statků a služeb.

Tento princip lze také použít na obhajobu vládních programů boje proti chudobě. Podrobnějším rozebráním tohoto principu však také v tomto případě lze dospět právě k opačnému výsledku. Kdyby měl každý platit podle toho, jaký užitek získává, je zřejmé, že všechny náklady sociálních dávek by měli nést ti, kteří z nich mají užitek, tedy příjemci těchto programů – chudí by si museli platit sami svoje sociální dávky.

Princip užitku se v praxi nevyužívá z několika důvodů:

- Užitek vzniká v případě, že dochází k dobrovolné výměně mezi subjekty.
  - Daň je zákonem povinná platba, tzn., že jde o povinnou výměnu mezi subjekty, a proto je problematické hovořit o užitku.
  - Užitek nelze nikdy mezi osobami změřit. Každý užitek je subjektivní, neměřitelný a vědecky neporovnatelný.
  - V důsledku jeho vlastností neexistuje způsob rozdělení daní podle tohoto principu.
- (Zubal'ová, 2008)

2.6.2 Zdanění podle principu platební schopnosti

Tento princip požaduje, aby poplatníci platili daně podle své skutečné platební schopnosti. (Lajtkepová, 2007) Podle principu platební schopnosti se rozlišují dva druhy daňové spravedlnosti, a to horizontální a vertikální. (Zubal'ová, 2008)

Horizontální spravedlnost znamená, že dva jedinci, kteří jsou na tom v relevantních aspektech stejně, by měli platit stejnou daň. V této spravedlnosti však nastává nejasnost, která spočívá v neschopnosti určit, zda dvě skutkové podstaty jsou opravdu stejné, ještě těžší je specifikovat relevantní aspekty, podle kterých by bylo možné hodnotit, zda jsou dva jedinci na tom „stejně“. Proto s horizontální spravedlností souvisí problém stanovení daňové základny. Otázka, co je nejvhodnější daňovou základnou, nebyla dosud zodpovězená. Diskuze se vede především o dvou daňových základnách – důchodu a spotřebě.

Vertikální spravedlnost znamená, že subjekt, který má vyšší příjmy, větší majetek nebo spotřebu, by měl platit vyšší daň. V podstatě se představitelé v oblasti daňové teorie a politiky dostávají do polemiky, zda zabezpečit vertikální daňovou spravedlnost progresivním zdaněním nebo zachovat proporcionalitu zdanění. Progresivně konstruovaná daň sama ve své podstatě zabezpečuje řešení požadavku, aby ti, co jsou na tom lépe, platili vyšší daň. Naplnění principu vertikální daňové spravedlnosti je spjatá s teoriemi obětí. Tyto teorie přistupují k řešení problému vertikální daňové spravedlnosti prostřednictvím zevšeobecnování zásady rovnosti, a to ve smyslu, že daňové břemeno má být rozdělené mezi poplatníky tak, aby všichni přinesli tu samou – stejnou – oběť ve formě zaplacení daně. Tato teorie předpokládá, že s poplatníky se má zacházet stejně, pokud jejich daňové platby obsahují stejnou oběť nebo ztrátu bohatství. (Zubařová, 2008)

2.6.3 Progresivita jako možný projev spravedlivého zdanění

Pojem daňová progresivita se nesmí zaměňovat s pojmem progresivita sazby daně. Daňová progresivita se váže na vztah „daň – hrubý příjem“. Vypovídá o změně výšky zpravidla daňové povinnosti v závislosti na změně hrubého příjmu poplatníka a porovnává rychlost změny těchto dvou veličin. Tento vztah zohledňuje sazbu daně a zároveň nevylučuje existenci daňových bonusů a výjimek ze zdanění (např. osvobození od daně, odpočitatelné položky od základu daně apod.).

Progresivita sazby daně vypovídá stejně jako daňová progresivita o vztahu dvou veličin, je tu však podstatný rozdíl – váže se na vztah „daň – základ daně snížený o odpočitatelné položky“. Porovnáním těchto dvou veličin lze zjistit, jak samotná sazba daně ovlivňuje progresi zdanění. Při zohledňování daňových bonusů se tato její vypovídací schopnost může ztrácet. Za předpokladu, že výjimky ze zdanění jsou v nulové výši, je

zřetelné, že analýza daňové progresivity a analýza progresivity daně vedou ke stejným výsledkům. Sledování progresivity zdanění se zpravidla týká daně z příjmů ze závislé činnosti.

Faktory progresivity daně z příjmů ze závislé činnosti:

- konstrukce sazby daně,
- výjimky ze zdanění,
- v závislosti od zvolené konstrukce sazby daně se můžou k těmto faktorům přidat také daňová pásma.

Zpravidla bez ohledu na to, kolik pohltí daň z jednotky příjmu (klouzavá progresivita nebo klouzavá regresivita), resp. kolik vlivem dodatečné jednotky příjmu (progresivita nebo regresivita), absolutní výška daně bude při dosažení vyššího příjmu vyšší. Také požadavek takzvané „vertikální spravedlnosti“ daně bude naplněna.

Protože každý typ sazby daně splňuje požadavek horizontální a vertikální spravedlnosti, může se každý z nich považovat za spravedlivý. Proto by se důsledky každého z nich mohly chápat za irelevantní. Přece jen existují diskuze o tom, který typ sazby daně je spravedlivější. V podstatě se při dani z příjmů uvažuje jen o proporcionální a progresivní klouzavé sazbě daně. Příčinou této diskuze jsou rozdílné důsledky obou typů sazeb daně. V této souvislosti se může reálně sledovat formování dvou táborů zastávajících rozdílné přístupy k spravedlivé sazbě daně:

- sociální přístup,
- neutralizační přístup. (Zubal'ová, 2008)

Sociální přístup. Jak tvrdí Široký (2008, s. 66), „finanční věda pozvolna přijala názor J. S. Milla, že z principu rovné daňové oběti vyplývá nutnost použití progresivní sazby, alespoň u vyšších důchodů či majetků“. Pozitivní názor mnohých ekonomů na progresivitu zdanění se často posouvá do sociální roviny. Rozhodující se tak stává, zda veřejnost skutečně pociťuje stejnou oběť. Pociťování stejné oběti závisí od naplnění, resp. nenaplnění požadavků stejné životní úrovně. Už jen v důsledku rozdílných schopností různých subjektů není možné, aby dosáhly přirozenou cestou stejnou životní úroveň. Sociální přístup v tom vidí problém a žádá ho řešit také prostřednictvím sazby daně. Snaha dosáhnout stejné životní úrovně v podstatě představuje potenciální důsledek progresivní sazby daně.

Neutralizační přístup. Zástupci tohoto přístupu vidí vliv progresivní sazby daně ve snižování relativní chudoby a v ponechání nedotknutého daňového výnosu státu – a tedy v něm zákonitě nepozorují žádnou opodstatněnost. Zároveň doporučují proporcionální sazbu daně. Použití progresivní sazby daně chápe tento přístup jako daňový přesun mezi jednotlivci, který má za následek pokles poptávky po spotřebních statcích. Omezení kvalitních investic totiž v praxi znamená omezení podnikatelských příležitostí. To způsobí omezení investic a spotřebních nákupů (potenciálních) podnikatelských subjektů poskytujících tyto investiční příležitosti. V podstatě by možní zastánci tohoto přístupu doporučili buď zdanění maximální určené výšky, nebo co nejnížší progresi. (Zubařová, 2008)

2.7 Osobní důchodové daně v Evropské unii

Struktura osobních důchodových daní v zemích Evropské unie je různorodá, a to jak z hlediska možností zohledňovat při výpočtu daňové povinnosti sociální aspekty poplatníka buď ve formě nezdanitelných částí základu daně nebo odpočitatelných položek od základu daně či přímo slevu na dani, tak z hlediska počtu daňových pásem a daňových sazeb v nich a progresivitou daňové sazby. (Široký, 2012)

Spousta zemí uplatňuje daňové pásmo pro aplikaci nulové sazby daně. Výrazné odlišnosti jsou také v osvobození od daně, či přímo v daňových sazbách. Většina zemí Evropské unie uplatňuje klouzavě progresivní sazby daně. Liší se však počet a nastavení hranice daňových pásem i sazeb v jednotlivých pásmech. Mezi zeměmi Evropské unie existují rozdíly také ve vymezení zdaňovacího období, i v jednotce zdanění. (Láchová, 2007)

Tab. 2. 3 zobrazuje základní charakteristiky osobní důchodové daně k 31. 12. 2011. Lze vidět, že k tomuto datu se v Lucembursku nachází 18 daňových pásem, na druhou stranu v Bulharsku, České republice, Estonsku, Litvě, Lotyšsku, Maďarsku, Rumunsku a na Slovensku pouze jediná sazba. Nejvyšší sazba daně se nachází v Dánsku a nejnižší naopak v Bulharsku. (Široký, 2012)

Tab. 2.3: Základní charakteristiky osobní důchodové daně k 31. 12. 2011

Členský stát Evropské unie	Zkratka	Osobní důchodová daň	
		Nejvyšší sazba (%)	Počet sazeb
Belgie	BE	50	5
Bulharsko	BG	10	1
Česká republika	CZ	15	1
Dánsko	DK	51,5	6
Estonsko	EE	21	1
Finsko	FI	30	4
Francie	FR	41	5
Irsko	IE	41	2
Itálie	IT	43	5
Kypr	CY	30	4
Litva	LT	15	1
Lotyšsko	LV	25	1
Lucembursko	LU	39	18
Maďarsko	HU	16	1
Malta	MT	35	4
Německo	DE	45	5
Nizozemsko	NL	52	4
Polsko	PL	32	3
Portugalsko	PT	46,5	8
Rakousko	AT	50	4
Rumunsko	RO	16	1
Řecko	EL	45	9
Slovensko	SK	19	1
Slovinsko	SI	41	3
Španělsko	ES	45	6
Švédsko	SE	25	3
Velká Británie	GB	50	4

Zdroj: Boeijen-Ostaszewska, 2012.

2.8 Dílčí závěr

Tato kapitola shrnula základní daňovou teorii se zaměřením na daň z příjmů FO. Autorka zde uvedla definice funkcí daní a jejich klasifikaci. Dále se věnovala vlivu různých forem daně na ochotu pracovat a otázce optimálního zdanění. Zabývala se rovněž možnostmi optimalizace daně z příjmů FO ze závislé činnosti a různými pohledy na spravedlivost zdanění. V závěru pak autorka srovnala osobní důchodové daně v zemích Evropské unie.

Součástí druhé kapitoly byla také teorie proporcionální a progresivní sazby daně, která je východiskem pro analýzu progresivity daně z příjmů FO a stavbu modelů úpravy daňového systému v ČR, kterými se autorka zabývá v kapitole 4.

3 Legislativní úprava daně z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob upravuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon definuje poplatníky daně, předmět daně, osvobození od daně. Dále upravuje všechny dílčí základy daně (dále jen „DZD“), kterými jsou:

- příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky,
- příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti,
- příjmy z kapitálového majetku,
- příjmy z pronájmu,
- ostatní příjmy.

ZDP se zabývá zvláště také nezdanitelnými částmi základu daně (dále jen „ZD“), výdaji (náklady) vynaloženými na dosažení, zajištění a udržení příjmů, odpisy hmotného a nehmotného majetku, položky odčitatelnými od ZD a slevami na dani.

V rámci této kapitoly jsou blíže specifikovány dříve zmíněné položky daného zákona za rok 2011. Dále jsou uvedeny hlavní změny ZDP v platném znění pro rok 2014 ve srovnání se zněním v roce 2011.

3.1 Příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky

Příjemce příjmů ze závislé činnosti nebo za výkon funkce označuje ZDP jako zaměstnance a plátce těchto příjmů jako zaměstnavatele, a to i v případě, že nejde o příjmy z pracovněprávních vztahů. (Pelech, 2012)

Mezi příjmy ze závislé činnosti patří:

- Příjmy ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu je povinen dbát příkazů plátce. (Zákon o daních z příjmů, 2011)
Těmito příjmy se rozumějí i příjmy za práci žáků a studentů z praktického výcviku, a to i když se jedná pouze o poměr vyplývající ze školského zákona. (Pelech, 2012)
- Příjmy za práci členů družstev a příjmy společníků a jednatelů společností s ručením omezeným a komanditistů komanditních společností, a to i případě, že

nejsou povinni při výkonu práce pro družstvo nebo společnost dbát příkazů plátce a příjmy za práci likvidátorů.

- Odměny členů statutárních orgánů a dalších orgánů právnických osob.
- Příjmy plynoucí v souvislosti se současným, budoucím nebo dřívějším výkonem závislé činnosti nebo funkce bez ohledu na to, zda plynou od plátce, u kterého poplatník vykonává závislou činnost nebo funkci, nebo od plátce, u kterého poplatník závislou činnost nebo funkci nevykonává.

Uvedenými příjmy se rozumějí příjmy pravidelné nebo jednorázové bez ohledu na to, zda je na ně právní nárok či nikoli, zda je od zaměstnavatele dostává zaměstnanec nebo osoba, na kterou přešlo příslušné právo podle zvláštních předpisů, a zda jsou vypláceny nebo připisovány k dobru anebo spočívají v jiné formě plnění prováděné zaměstnavatelem za zaměstnance, kteří jsou poplatníky z příjmů ze závislé činnosti. Příjmem se rozumí rovněž částka, o kterou je úhrada zaměstnance zaměstnavateli za poskytnutá práva, služby nebo věci, kromě bytu, v němž měl zaměstnanec bydliště po dobu 2 let bezprostředně před jeho koupí, nižší, než je cena zjištěná podle zvláštního právního předpisu, nebo cena, kterou účtuje jiným osobám, jakož i částka stanovená podle § 6 odst. 6 ZDP.

Za příjmy ze závislé činnosti se nepovažují a předmětem daně, kromě příjmů, které nejsou předmětem daně podle § 3 odst. 4 ZDP, dále nejsou např.:

- náhrady cestovních výdajů poskytované v souvislosti s výkonem závislé činnosti do výše stanovené nebo umožněné zvláštním právním předpisem pro zaměstnance zaměstnavatele, který je uveden v zákoníku práce, jakož i hodnota bezplatného stravování poskytovaná zaměstnavatelem na pracovních cestách,
- hodnota osobních ochranných pracovních prostředků, pracovních oděvů a obuvi, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků a ochranných nápojů poskytovaných v rozsahu stanoveném zvláštním předpisem,
- částky přijaté zaměstnancem zálohově od zaměstnavatele, aby je jeho jménem vydal, nebo částky, kterými zaměstnavatel hradí zaměstnanci prokázané výdaje, které za zaměstnavatele vynaložil ze svého tak, jako by je vynaložil přímo zaměstnavatel,
- náhrady za opotřebení vlastního nářadí, zařízení a předmětů potřebných pro výkon práce poskytované zaměstnanci podle zákoníku práce.

Od daně jsou, kromě příjmů uvedených v § 4 ZDP, dále osvobozeny:

- nepeněžní plnění vynaložená zaměstnavatelem na odborný rozvoj zaměstnanců související s předmětem činnosti zaměstnavatele nebo nepeněžní plnění vynaložená zaměstnavatelem na rekvalifikaci zaměstnanců podle jiného právního předpisu upravujícího zaměstnanost; toto osvobození se nevztahuje na příjmy plynoucí zaměstnancům v této souvislosti jako mzda, plat, odměna nebo jako náhrada za ušlý příjem, jakož i na další peněžní plnění poskytovaná v této souvislosti zaměstnavatelem,
- hodnota stravování poskytovaného jako nepeněžní plnění zaměstnavatelem zaměstnancům ke spotřebě na pracovišti nebo v rámci závodního stravování zajišťovaného prostřednictvím jiných subjektů,
- hodnota nealkoholických nápojů poskytovaných jako nepeněžní plnění ze sociálního fondu, ze zisku (příjmu) po jeho zdanění anebo na vrub výdajů (nákladů), které nejsou výdaji (náklady) na dosažení, zajištění a udržení příjmů zaměstnavatelem zaměstnancům ke spotřebě na pracovišti,
- hodnota přechodného ubytování, nejde-li o ubytování při pracovní cestě, poskytovaná jako nepeněžní plnění zaměstnavatelem zaměstnancům v souvislosti s výkonem práce, pokud obec přechodného ubytování není shodná s obcí, kde má zaměstnanec bydliště, a to maximálně do výše 3 500 Kč měsíčně.

ZDP uvádí také další položky osvobozené od daně z příjmů FO.

Funkční požitky ZDP definuje jako funkční platy a plnění poskytovaná v souvislosti se současným nebo dřívějším výkonem funkce a další náležitosti spojené s výkonem funkce představitelů státní moci, některých státních orgánů a soudců, s výjimkou platu náležejícího prezidentu republiky a náhrad spojených s výkonem jeho funkce. Dále pak odměny za výkon funkce a plnění poskytovaná v souvislosti se současným nebo dřívějším výkonem funkce v orgánech obcí, v jiných orgánech územní samosprávy, státních orgánech, občanských a zájmových sdruženích, komorách a v jiných orgánech a institucích.

DZD jsou příjmy ze závislé činnosti nebo funkční požitky, s výjimkou uvedenou v § 6 odst. 4 a 5 ZDP, zvýšené o částku odpovídající pojistnému na sociální zabezpečení ve výši 25 %, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistnému na všeobecné zdravotní pojištění ve výši 9 %, které je z těchto příjmů podle zvláštních právních předpisů povinen

platit zaměstnavatel. Jestliže nemá zaměstnanec podepsané prohlášení a v úhrnné výši mu plyne hrubý příjem nepřesahující 5 000 Kč v kalendářním měsíci, sráží zaměstnavatel z takového příjmu konečnou srážkovou daň sazbou 15 %. Pokud tento příjem přesáhne danou hranici 5 000 Kč, sráží zaměstnavatel z jeho příjmu vždy měsíční daňovou zálohu ze základu pro výpočet zálohy.

3.1.1 Změny v § 6 „Příjmy ze závislé činnosti“ k roku 2014

V roce 2014 nastaly výrazné změny v tomto druhu příjmu. Níže jsou uvedeny nejdůležitější změny, které nastaly v tomto roce.⁶

ZDP považuje za příjmy ze závislé činnosti:

- plnění v podobě
  - příjmu ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu je povinen dbát příkazů plátce,
  - funkčního požitku,
- příjmy za práci
  - člena družstva,
  - společníka společnosti s ručením omezeným,
  - komanditisty komanditní společnosti,
- odměny
  - člena orgánu právnické osoby,
  - orgánu právnické osoby,
  - likvidátora,
- příjmy plynoucí v souvislosti se současným, budoucím nebo dřívějším výkonem činnosti, ze které plynou příjmy podle písmen a) až c) § 6 odst. 1 ZDP, bez ohledu na to, zda plynou od plátce, u kterého poplatník vykonává činnost, ze které plyne příjem ze závislé činnosti, nebo od plátce, u kterého poplatník tuto činnost nevykonává.

---

⁶ Další změny jsou uvedeny v § 6 ZDP účinného k 1. 1. 2014.

Příjmy podle odst. 1 § 6 ZDP se rozumějí příjmy pravidelné nebo jednorázové bez ohledu na to, zda je na ně právní nárok či nikoli, zda je od zaměstnavatele dostává zaměstnanec nebo jiná osoba a zda jsou vypláceny nebo připisovány k dobru anebo spočívají v jiné formě plnění prováděné zaměstnavatelem za zaměstnance nebo v jeho prospěch. Dále se příjmem rozumí rovněž částka, o kterou je úhrada zaměstnance zaměstnavateli za poskytnuté plnění, kromě jednotky, která nezahrnuje nebytový prostor, bytu nebo rodinného domu, v němž měl zaměstnanec bydliště po dobu 2 let bezprostředně před jeho koupí, nižší, než je cena určená podle zákona upravujícího oceňování majetku nebo cena, kterou účtuje jiným osobám, stanovená podle odst. 6 § 6 v případě poskytnutí motorového vozidla k používání pro služební i soukromé účely, stanovená nařízením vlády v případě bezplatných nebo zlevněných jízdenek poskytnutých zaměstnavatelem provozujícím veřejnou dopravu osob zaměstnanci a jeho rodinným příslušníkům.

Samostatným základem daně pro zdanění daní vybíranou srážkou podle zvláštní sazby daně jsou příjmy zúčtované nebo vyplacené plátcem daně, jedná-li se o příjmy podle odst. 1 § 6 plynoucí na základě dohody o provedení práce, jejichž úhrnná výše u téhož plátce daně nepřesáhne za kalendářní měsíc částku 10 000 Kč, a zaměstnanec u tohoto plátce daně nepodepsal prohlášení k dani podle § 38k odst. 4,5 nebo 7 anebo nevyužije-li postup podle § 36 odst. 7 ZDP.

3.2 Příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti

Příjmy z podnikání jsou zákonem definovány jako:

- příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- příjmy ze živnosti,
- příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů,
- podíly společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti na zisku.

Příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti, pokud nepatří do příjmů uvedených v § 6 ZDP, jsou:

- příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorských práv včetně práv příbuzných právu autorskému,

- příjmy z výkonu nezávislého povolání, které není živností ani podnikáním podle zvláštních předpisů,
- příjmy znalce, tlumočníka, zprostředkovatele kolektivních sporů, zprostředkovatele kolektivních a hromadných smluv podle autorského zákona, rozhodce za činnost podle zvláštních právních předpisů,
- příjmy z činnosti insolventního správce, které nejsou živností ani podnikáním podle zvláštního právního předpisu,
- příjmy z pronájmu majetku zařazeného v obchodním majetku.

DZD jsou příjmy uvedené v § 7 odst. 1 a 2 ZDP s výjimkou uvedenou v odst. 6. Tyto příjmy se dále snižují o výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Poplatník může uplatnit buď výdaje prokazatelně vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmu nebo paušální výdaje, a to ve výši 80 %, 60 %, 40 %, 30 % z příjmů podle druhu podnikání. Poplatník, který si uplatňuje paušální výdaje, je povinen vždy vést záznamy o příjmech a evidenci pohledávek vzniklých v souvislosti s podnikatelskou nebo jinou samostatnou výdělečnou činností. Jelikož zdaňování příjmů paušální daní může být pro poplatníka velmi výhodné, je rozsah poplatníků, kteří mohou tento způsob zdaňování uplatňovat, omezen. Toto omezení stanoví § 7a ZDP. (Valouch, 2007)

3.2.1 Změny v § 7 „Příjmy ze samostatné činnosti“ k roku 2014

Jak je zřejmé, v tomto roce došlo ke změně názvu § 7⁷. Dále je v § 7 odst. 1 definované, že příjmem ze samostatné činnosti, pokud nepatří do příjmů uvedených v § 6, je:

- příjem ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- příjem ze živnostenského podnikání,
- příjem z jiného podnikání neuvedeného v písmenech a) a b) odst. 1 § 7,
- podíl společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti na zisku,
- příjem z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového vlastnictví, autorských práv včetně práv příbuzných práv autorskému, a to včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem,

---

⁷ Další změny jsou uvedeny v § 7 ZDP účinného k 1. 1. 2014.

- příjem z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku,
- příjem z výkonu nezávislého povolání.

Součástí základu daně u poplatníka, který je společníkem veřejné obchodní společnosti (komplementářem komanditní společnosti), je poměrná část základu daně nebo daňové ztráty veřejné obchodní společnosti (komanditní společnosti). Tento poměr odpovídá poměru, kterým se společník (komplementář) podílí na zisku této veřejné obchodní společnosti (komanditní společnosti).

Příjmy autorů uvedené v § 7 odst. 2 písm. a) plynoucí ze zdrojů na území ČR jsou samostatným základem daně pro zdanění zvláštní sazbou daně za předpokladu, že úhrn těchto příjmů od téhož plátce nepřesáhne v kalendářním měsíci 10 000 Kč. Na žádost poplatníka je plátce daně povinen do 10 dnů od podání žádosti vystavit doklad o sražené dani a vyplacených příjmech za období, za které byl poplatníkovi vyplacen příjem podle věty první.

Neméně důležitou změnou je, že pokud poplatník neuplatní výdaje prokazatelně vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmu, může uplatnit výdaje, s výjimkou uvedenou v § 12 ZDP, ve výši:

- 80 % z příjmů ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a z příjmů z živnostenského podnikání řemeslného,
- 60 % z příjmů z živnostenského podnikání, s výjimkou příjmů ze živnostenského podnikání řemeslného,
- 40 % z příjmů z jiného podnikání než ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a než z živnostenského podnikání nebo z příjmů podle § 7 odst. 2 písm. a), s výjimkou příjmů podle odst. 6 téhož paragrafu, anebo z příjmů z jiné samostatné činnosti; maximální hodnota výdajů, která lze uplatnit, je však 800 000 Kč,
- 30 % z příjmů z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku; maximální hodnota výdajů, kterou lze uplatnit, je však 600 000 Kč.

Další změny jsou uvedeny v § 7 ZDP účinného k 1. 1. 2014.

3.3 Příjmy z kapitálového majetku

Další příjmy, které upravuje ZDP, jsou příjmy z kapitálového majetku, které jsou uvedeny v § 8. Nejdůležitější z nich jsou:

- podíly na zisku (dividendy) z majetkového podílu na akciové společnosti, na společnosti s ručením omezeným a komanditní společnosti, nebo na zisku z členství v družstvu,
- úroky a jiné výnosy z držby cenných papírů (dále jen „CP“),
- úroky, výhry a jiné výnosy z vkladů na vkladních knížkách, úroky z peněžních prostředků na vkladovém účtu,
- výnosy z vkladních listů,
- dávky penzijního připojištění se státním příspěvkem a z penzijního pojištění (po snížení o zaplacené příspěvky a o státní příspěvky na penzijní připojištění),
- plnění ze soukromého životního pojištění nebo jiný příjem z pojištění osob, který není pojistným plněním a nezakládá zánik pojistné smlouvy (po snížení o zaplacené pojistné),
- úroky a jiné výnosy z poskytnutých úvěrů a půjček, úroky z prodlení, poplatky z prodlení,
- příjmy z prodeje předkupního práva na CP. V daňovém přiznání se tyto příjmy uvádí v řádku 38. Výdaje související s těmito příjmy se zde neuvádí žádné.

3.3.1 Změny v § 8 „Příjmy z kapitálového majetku“ k roku 2014

V roce 2014 se dále za příjem z kapitálového majetku považuje rozdíl mezi vyplacenou jmenovitou hodnotou dluhopisu včetně vkladního listu nebo vkladu jemu na roveň postaveného a emisním kursem při jejich vydání; místo jmenovité hodnoty se, v případě předčasného zpětného odkupu, použije cena zpětného odkupu.⁸

3.4 Příjmy z pronájmu

Za příjmy z pronájmu, pokud nejde o příjmy uvedené v § 6 až 8 ZDP, jsou příjmy z pronájmu nemovitostí nebo bytů a příjmy z pronájmu movitých věcí, kromě příležitostného

---

⁸ Další změny jsou uvedeny v § 8 ZDP účinného k 1. 1. 2014.

pronájmu podle § 10 odst. 1 písm. a). Tyto položky tvoří DZD, které jsou následně snižené o výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Neuplatní-li poplatník výdaje prokazatelně vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů, může je uplatnit ve výši 30 % z příjmů z pronájmu.

3.4.1 Změny v § 9 „Příjmy z nájmu“ k roku 2014

V tomto roce došlo k nahrazení slova „pronájem“ za slovo „nájem“. Dále je v ZDP uvedeno, že příjmy z nájmu, pokud nejde o příjmy uvedené v § 6 až 8, jsou příjmy z nájmu nemovitých věcí nebo bytů a příjmy z nájmu movitých věcí, kromě příležitostného nájmu podle § 10 odst. 1 písm. a). Pokud tyto příjmy plynou manželům ze společného jmění manželů, zdaňují se pouze u jednoho z nich. Neuplatní-li poplatník výdaje prokazatelně vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů, může je uplatnit ve výši 30 % z příjmů podle odst. 1 § 9 ZDP, nejvýše však do částky 600 000 Kč. Způsob uplatnění výdajů nelze zpětně měnit.

3.5 Ostatní příjmy

Ostatními příjmy, při kterých dochází ke zvýšení majetku, se podle ZDP rozumí zejména:

- příjmy z příležitostných činností nebo z příležitostného pronájmu movitých věcí,
- příjmy z převodu vlastní nemovitosti, bytu nebo nebytového prostoru nebo spoluvlastnického podílu na nich, movité věci, cenného papíru,
- příjmy z převodu účasti na společnosti s ručením omezeným, komanditisty na komanditní společnosti,
- přijaté výživné, důchody a obdobné opakující se požitky s výjimkou uvedenou v § 4 daného zákona,
- příjmy z převodu jmění na společníka a příjmy z vypořádání podle zvláštního právního předpisu.

Od daně jsou osvobozeny příjmy uvedené v § 4 ZDP a dále příjmy podle odst. 1 písm. a), pokud jejich úhrn u poplatníka nepřesáhne ve zdaňovacím období částku 20 000 Kč, přitom příjmem poplatníka, kterému plyne příjem z chovu včel, a u kterého nepřekročí ve zdaňovacím období počet včelstev 40, je částka 500 Kč na jedno včelstvo. Dále

výhry z loterií, sázek a podobných her provozovaných na základě povolení vydaného podle zvláštních předpisů.

DZD je souhrn uvedených příjmů snížený o výdaje prokazatelně vynaložené na jeho dosažení. Jde-li o příjmy ze zemědělské výroby, lze výdaje uplatnit ve výši 80 % z těchto příjmů. Pokud jsou výdaje vyšší než příjem, tuto ztrátu si nemůžeme kompenzovat ani v jiném roce, ale ani proti jinému druhu příjmu.

3.5.1 Změny v § 10 „Ostatní příjmy“ k roku 2014

Změny v odst. 1 § 10 jsou zejména tyto:

- příjmy z příležitostných činností nebo z příležitostného nájmu movitých věcí, včetně příjmů ze zemědělské výroby a lesního a vodního hospodářství, které nejsou provozovány podnikatelem,
- příjmy z převodu věci a příjmy plynoucí jako protiplnění menšinovým akcionářům při uplatnění práva hlavního akcionáře na výkup účastnických CP,
- příjmy z převodu účasti na společnosti s ručením omezeným, komanditisty na komanditní společnosti nebo z převodu družstevního podílu,
- vypořádací podíl při zániku účasti člena v obchodní korporaci s výjimkou společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti, nebo další podíl na majetku transformovaného družstva,
- příjem z jednorázové náhrady práv s povahou opakovaného plnění na základě ujednání mezi poškozeným a pojistitelem,
- příjem z výměnky,
- příjem obmyšleného ze svěřenského fondu,
- bezúplatný příjem.

Dále je v odst. 3 § 10 uvedeno, že od daně, kromě příjmů uvedených v § 4 jsou osvobozeny příjmy podle odst. 1 písm. a), pokud jejich úhrn u poplatníka nepřesáhne ve zdaňovacím období 30 000 Kč; přitom příjmem poplatníka, kterému plyne příjem z chovu

včel a u kterého nepřekročí ve zdaňovacím období počet včelstev 60, je 500 Kč na jedno včelstvo.⁹

3.6 Nezdanitelná část základu daně

Od základu daně lze odečíst položky, které jsou ze zákona nezdanitelné (podle § 15 ZDP). Poplatníci nejčastěji odečítají hodnotu darů, a to v souhrnné výši nejméně 1 000 Kč nebo alespoň 2 % ZD. V úhrnu lze však odečíst maximálně 10 % ze ZD. Dar na zdravotnické účely v podobě jednoho odběru krve bezpříspěvkového dárce činí 2 000 Kč. Dále si poplatník může odečíst částku zaplacenou na penzijní připojištění se státním příspěvkem, a to maximálně 12 000 Kč ročně, přičemž musí být splněna podmínka, že byla sjednána výplata plnění penzijního pojištění až po 5 letech a dovršení 60 let věku při jeho čerpání. Pojistné zaplacené poplatníkem v kalendářním roce na jeho penzijní připojištění se státním příspěvkem je další nezdanitelnou položkou, kterou lze uplatnit maximálně ve výši 12 000 Kč ročně snížené o 6 000 Kč. Od základu daně lze také odečíst zaplacené pojistné ve zdaňovacím období na soukromé životní pojištění za předpokladu, že výplata pojistného plnění je ve smlouvě sjednána až po 60 měsících od uzavření smlouvy a současně nejdříve v kalendářním roce, v jehož průběhu dosáhne poplatník věku 60 let, a u pojistné smlouvy s pevně sjednanou pojistnou částkou pro případ dožití s pojistnou dobou od 5 do 15 let včetně má sjednanou pojistnou částku alespoň na 40 000 Kč a pojistná smlouva s pevně sjednanou pojistnou částkou pro případ dožití s pojistnou dobou nad 15 let má sjednanou pojistnou částku alespoň na 70 000 Kč. U jednorázového pojistného se zaplacené pojistné poměrně rozpočítá na zdaňovací období podle délky trvání pojištění s přesností na dny. Maximální částka, kterou lze odečíst od ZD za zdaňovací období, činí v úhrnu 12 000 Kč, a to i v případě, že poplatník má uzavřeno více smluv s více pojišťovnami.

Další, neméně důležitou položkou, jsou zaplacené úroky ve zdaňovacím období z úvěru ze stavebního spoření nebo z hypotečního úvěru a použitým na financování bytových potřeb, pokud se nejedná o bytovou výstavbu, údržbu ani o změnu stavby bytového domu nebo bytu ve vlastnictví podle zvláštního právního předpisu (Zákon č. 72/1994 Sb.) prováděnou v rámci podnikatelské a jiné samostatné výdělečné činnosti nebo pro účely pronájmu. Také lze uplatnit zaplacené členské příspěvky zaplacené ve zdaňovacím období

---

⁹ Další změny jsou uvedeny v § 10 ZDP účinného k 1. 1. 2014

členem odborové organizace odborové organizaci, která podle svých stanov obhájí hospodářské a sociální zájmy zaměstnanců v rozsahu vymezeném zvláštním právním předpisem (§ 18 a násl. zákoníku práce). Částka, kterou lze takto odečíst, je do výše 1,5 % zdanitelných příjmů podle § 6, s výjimkou příjmů podle § 6 zdaněných srážkou podle zvláštní sazby daně, maximálně však do výše 3 000 Kč za zdaňovací období. Poslední položkou, která náleží do nezdánitelné části ZD, je úhrada za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání podle zákona o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, pokud nebyly hrazeny zaměstnavatelem ani nebyly uplatněny jako výdaj podle § 24 poplatníkem s příjmy § 7, nejvýše však 10 000 Kč.

Tyto položky si může poplatník odečíst od základu daně pouze v případě, že jeho úhrn příjmů ze zdrojů na území České republiky podle § 22 ZDP činí nejméně 90 % všech jeho příjmů s výjimkou příjmů, které nejsou předmětem daně podle § 3 nebo 6, nebo jsou od daně osvobozeny podle § 4, 6 nebo 10, nebo příjmů, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně.

3.6.1 Změny v § 15 „Nezdánitelná část základu daně“ k roku 2014

V tomto paragrafu došlo k nahrazení slova „dar“ slovem „bezúplatné plnění“. Od ZD lze odečíst hodnota bezúplatného plnění, pokud jejich úhrnná hodnota ve zdaňovacím období přesáhne 2 % ze ZD anebo činí alespoň 1 000 Kč, maximálně však 15 % ze ZD. Další změna nastala v odst. 3, kdy se od ZD odečte částka, která se rovná úrokům zaplaceným ve zdaňovacím období z úvěru ze stavebního spoření, úrokům z hypotečního úvěru poskytnutého bankou, sníženým o státní příspěvek poskytnutý podle zvláštních právních předpisů, jakož i úvěru poskytnutého stavební spořitelnou, bankou anebo zahraniční bankou v souvislosti s úvěrem ze stavebního spoření nebo s hypotečním úvěrem, a použitým poplatníkem na financování bytových potřeb, pokud se nejedná o bytovou výstavbu, údržbu ani o změnu stavby bytového domu nebo jednotky, která nezahrnuje nebytový prostor, prováděnou v rámci činnosti, ze které plyne příjem ze samostatné činnosti, nebo pro účely nájmu. Další změna nastala ve vymezení pojmu „bytová potřeba“, která je uvedena taktéž v odst. 3. (Zákon o daních z příjmů, 2014)

V tomto roce lze od základu daně ve zdaňovacím období odečíst příspěvek v celkovém úhrnu 12 000 Kč zaplacený poplatníkem na jeho penzijní připojištění se státním

příspěvkem uzavřené mezi poplatníkem a penzijním fondem nebo penzijní společností. Tato částka, kterou lze takto odečíst, se rovná úhrnu příspěvků zaplacených poplatníkem na jeho penzijní připojištění se státním příspěvkem na zdaňovací období, sníženému o 12 000 Kč.

3.7 Výdaje (náklady) vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů

Tyto výdaje se pro zjištění ZD odečtou ve výši prokázané poplatníkem a ve výši stanovené daným zákonem a zvláštními předpisy. Nelze v nich však uplatnit ty výdaje, které již byly v předchozích zdaňovacích obdobích uplatněny. Veškeré položky takto snižující ZD upravuje § 24 ZDP. Níže jsou uvedeny nejběžněji využívané výdaje.¹⁰

- Odpisy hmotného majetku,
- zůstatková cena hmotného majetku (výjimky jsou uvedeny v daném zákoně),
- zůstatková cena hmotného majetku vyřazeného v důsledku škody jen do výše náhrad s výjimkou uvedenou v § 2 písm. l ZDP,
- pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem podle zvláštních právních předpisů. Toto pojistné a příspěvek jsou u poplatníků, kteří vedou účetnictví, výdajem jen v případě, že byly zaplacený, a to nejpozději do konce měsíce následujícího po uplynutí zdaňovacího období nebo jeho části,
- výdaje na provoz vlastního zařízení k ochraně životního prostředí,
- nájemné, a to za podmínek uvedených v ZDP,
- daň z převodu nemovitostí a daň z nemovitostí za podmínky zaplacení těchto daní,
- výdaje na pracovní cesty maximálně ve výši podle zvláštních předpisů,
- a další.

3.8 Odpisy hmotného majetku

Pro účely ZDP se hmotným majetkem rozumí samostatné movité věci, popřípadě soubory movitých věcí se samostatným technicko-ekonomickým určením, jejichž vstupní cena je vyšší než 40 000 Kč a mají provozně-technické funkce delší než jeden rok, dále

---

¹⁰ V níže vypsáných příkladech výdajů (nákladů) vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmů nedošlo k výrazným změnám oproti roku 2014, a proto zde nejsou uvedeny. K určitým změnám v § 24 však došlo a tyto změny lze nalézt v Zákonu o daních z příjmů za rok 2014.

budovy, domy a byty nebo nebytové prostory, stavby (s výjimkou uvedenou v daném zákoně), pěstitelské celky trvalých porostů s dobou plodnosti delší než tři roky, dospělá zvířata a jejich skupiny, jejichž vstupní cena je větší než 40 000 Kč a na závěr jiný majetek vymezený v § 26 odst. 3.

Odpis, který je pouze ve výši jedné poloviny ročního odpisu, lze uplatnit z hmotného majetku evidovaného u poplatníka na počátku příslušného zdaňovacího období, dojde-li v průběhu období k vyřazení majetku před jeho koncem, k převedení majetku na jiné PO nebo FO, k ukončení podnikatelské nebo jiné samostatné výdělečné činnosti nebo k ukončení pronájmu, přeměně, zrušení bez likvidace apod., k ukončení nájemního vztahu při odpisování technického zhodnocení nájemcem nebo při ukončení výpůjčky movitého majetku. Dále se tento poloviční odpis uplatní z hmotného majetku nabytého v průběhu zdaňovacího období a evidovaného u poplatníka na konci zdaňovacího období, u něhož poplatník pokračuje v odpisování započatém původním vlastníkem.

Zákon dále stanovuje hmotný majetek, který je vyloučený z odpisování, vstupní cenu hmotného majetku, zařazení majetku do odpisových skupin, jejich sazby a počet let odpisování.

V Tab. 3. 1 je zobrazena doba odpisování u jednotlivých odpisových skupin.

Tab. 3.1: Doba odpisování

Odpisová skupina	Doba odpisování (v letech)
1	3
2	5
3	10
4	20
5	30
6	50

Zdroj: Vlastní zpracování dle ZDP.

Poplatník si může zvolit způsob odpisování, a to ze dvou možností: rovnoměrné a zrychlené odpisování. Tab. 3. 2 zobrazuje roční odpisovou sazbu pro rovnoměrné odpisování. Roční odpisovou sazbu zvýšenou v prvním roce odpisování o 20 % může poplatník použít s převážně zemědělskou a lesní výrobou, který je prvním vlastníkem stroje

pro zemědělství a lesnictví. Zvýšení o 15 % může použít v případě, že je prvním vlastníkem zařízení pro čištění a úpravu vod. Zvýšení o 10 % lze využít, pokud je poplatník prvním vlastníkem hmotného majetku zařazeného v odpisových skupinách 1 až 3 s výjimkou uvedeného majetku v § 31 odstavcích 2, 3 a 5.

Tab. 3.2: Roční odpisová sazba při rovnoměrném odpisování

Odpisová skupina	V prvním roce odpisování	V dalších letech odpisování	Pro zvýšenou vstupní cenu
1	20,0	40,0	33,3
2	11,0	22,25	20,0
3	5,5	10,5	10,0
4	2,15	5,15	5,0
5	1,4	3,4	3,4
6	1,02	2,02	2,0

Zdroj: Zákon o daních z příjmů, 2011.

Tab. 3. 3 na druhou stranu zobrazuje koeficienty pro zrychlené odpisování. Při tomto způsobu odpisování se stanoví odpisy hmotného majetku v prvním roce odpisování jako podíl jeho vstupní ceny a přiřazeného koeficientu platného v prvním roce odpisování. Poplatník, který je prvním vlastníkem přitom může tento odpis zvýšit o 20 % vstupní ceny stroje pro zemědělství a lesnictví, a to jen u poplatníka s převážně zemědělskou a lesní výrobou, o 15 % vstupní ceny zařízení pro čištění a úpravu vod a o 10 % vstupní ceny hmotného majetku zařazeného podle daného zákona v odpisových skupinách 1 až 3 s výjimkou hmotného majetku uvedeného v § 32 v bodech 1 a 2 a v § 31 odst. 5 ZDP. V dalších zdaňovacích obdobích se odpisy vypočtou jako podíl dvojnásobku jeho zůstatkové ceny a rozdílu mezi přiřazeným koeficientem pro zrychlené odpisování a počtem let, po které byl již odpisován.

Tab. 3.3: Koeficient pro zrychlené odpisování

Odpisová skupina	V prvním roce odpisování	V dalších letech odpisování	Pro zvýšenou vstupní cenu
1	3	4	3
2	5	6	5
3	10	11	10
4	20	21	20
5	30	31	30
6	50	51	50

Zdroj: Zákon o daních z příjmů, 2011.

V roce 2014 došlo ke změnám také v paragrafech týkajících se odpisů. Tyto změny se týkají především vymezení hmotného majetku, odpisů ve výši jedné poloviny ročního odpisu, hmotného majetku vyloučeného z odpisování, vstupní ceny hmotného majetku a další. Nedošlo však ke změně způsobů odpisování, sazeb ani v době odpisování.

3.9 Položky odčitatelné od základu daně

Poplatník si může od základu daně kromě nezdanitelných položek základu daně odečíst také odčitatelné položky podle § 34 ZDP, mezi které nejčastěji patří:

- Daňová ztráta, která vznikla a byla vyměřena za předchozí zdaňovací období nebo jeho část, a to nejdéle v 5 zdaňovacích obdobích následujících bezprostředně po období, za které se daňová ztráta vyměřuje.
- Výdaje (náklady), které poplatník vynaložil v daném zdaňovacím období nebo období, za které se podává daňové přiznání, při realizaci projektů výzkumu a vývoje ve výši 100 %. Jestliže vynaložené výdaje (náklady) souvisejí s realizací projektů výzkumu a vývoje pouze z části, je možné od základů daně odečíst pouze tuto jejich část. Podmínkou pro odečtení těchto výdajů je jejich vynaložení na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů a musí být evidovány odděleně od ostatních výdajů (nákladů) poplatníka. Nelze-li odpočet uplatnit v roce, kdy nárok na odpočet vznikl z důvodu, že poplatník vykázal daňovou ztrátu nebo základ daně nižší než odpočet podle odstavce 4 daného zákona, lze odpočet nebo jeho zbývající část uplatnit v nejbližší zdaňovacím období, ve kterém poplatník vykáže základ daně, nejvýše však ve třech zdaňovacích obdobích bezprostředně následujících po zdaňovacím období, ve kterém nárok na odpočet vznikl.

3.9.1 Změny v § 34 „Položky odčitatelné od základu daně“ k roku 2014

Podle ZDP lze od ZD odečíst odpočet na podporu odborného vzdělávání nebo odpočet na podporu výzkumu a vývoje. Pokud není možné odpočet na podporu odborného vzdělávání nebo na podporu výzkumu a vývoje odečíst z důvodu nízkého základu daně nebo daňové ztráty, lze je odečíst nejpozději ve třetím období následujícím po období, ve kterém vznikly.

Odpočet na podporu výzkumu a vývoje činí součet 110 % výdajů vynaložených v období na realizaci projektu výzkumu a vývoje zahrnovaných do odpočtu, které převyšují úhrn výdajů vynaložených v rozhodné době na realizaci projektu výzkumu a vývoje zahrnovaných do odpočtu, a 100 % výdajů vynaložených v období na realizaci projektu výzkumu a vývoje zahrnovaných do odpočtu, které nepřevyšují úhrn výdajů vynaložených v rozhodné době na realizaci projektu výzkumu a vývoje zahrnovaných do odpočtu.

V uznávání daňové ztráty jako položky odčitatelné od základu daně změna nevznikla.

3.10 Sleva na dani

Daň se poplatníkům uvedeným v § 2 a 17 daného zákona za zdaňovací období, kterým je kalendářní rok, nebo za zdaňovací období kratší než nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců spadajících do kalendářního roku, anebo za část uvedených zdaňovacích období, za kterou se podává daňové přiznání, snižuje o:

- částku 18 000 Kč za každého zaměstnance se zdravotním postižením, s výjimkou zaměstnance s těžším zdravotním postižením,
- částku 60 000 Kč za každého zaměstnance s těžším zdravotním postižením.

Dále podle § 35ba ZDP poplatníkům uvedeným v § 2 se daň vypočtená podle § 16, případně snižená podle § 35, 35a nebo 35b za zdaňovací období snižuje o částku:

- 23 640 Kč na poplatníka – pro rok 2011 roční daňová úleva na poplatníka byla dočasně snižena o 1 200 Kč právě na částku 23 640 Kč,
- 24 840 Kč na manželku (manžela) žijící s poplatníkem v domácnosti, pokud nemá vlastní příjem přesahující za zdaňovací období 68 000 Kč; je-li manželka (manžel) držitelkou průkazu mimořádných výhod III. stupně - průkaz ZTP/P zvyšuje se částka 24 840 Kč na dvojnásobek,

- 2 520 Kč, pobírá-li poplatník invalidní důchod pro invaliditu prvního nebo druhého stupně z důchodového pojištění podle zákona o důchodovém pojištění nebo zanikl-li nárok na invalidní důchod pro invaliditu prvního nebo druhého stupně z důvodu souběhu nároku na výplatu tohoto invalidního důchodu a starobního důchodu,
- 5 040 Kč, pobírá-li poplatník invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně nebo jiný důchod z důchodového pojištění podle zákona o důchodovém pojištění, u něhož jednou z podmínek přiznání je, že je invalidní ve třetím stupni, zanikl-li nárok na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně z důvodu souběhu nároku na výplatu invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně a starobního důchodu nebo je poplatník podle zvláštních předpisů invalidní ve třetím stupni, avšak jeho žádost o invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně byla zamítnuta z jiných důvodů než proto, že není invalidní ve třetím stupni,
- 16 140 Kč, je-li poplatník držitelem průkazu ZTP/P,
- 4 020 Kč u poplatníka po dobu, po kterou se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem nebo předepsaným výcvikem, a to až do dovršení 26 let nebo po dobu prezenční formy studia v doktorském studijním programu, který poskytuje vysokoškolské vzdělání až do dovršení věku 28 let.

Daň se sníží za zdaňovací období o částky uvedené v § 35ba odstavci 1 písm. b) až e) ZDP, pokud úhrn jeho příjmů ze zdrojů na území České republiky podle § 22 činí nejméně 90 % všech jeho příjmů s výjimkou příjmů, které nejsou předmětem daně podle § 3 nebo 6, nebo jsou od daně osvobozeny, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně.

Poplatník má také nárok na daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijící s ním v domácnosti, ve výši 11 604 Kč ročně, pokud neuplatňuje slevu na dani podle § 35a nebo § 35b ZDP. Daňové zvýhodnění může uplatnit formou slevy na dani, daňového bonusu nebo slevy na dani a daňového bonusu. Je-li nárok poplatníka na daňové zvýhodnění vyšší než daňová povinnost vypočtená podle tohoto zákona za příslušné zdaňovací období, je vzniklý rozdíl daňovým bonusem. Takovýto daňový bonus může uplatnit, pokud jeho výše činí alespoň 100 Kč, maximálně však do výše 52 200 Kč ročně. Jednou z podmínek pro uplatnění daňového bonusu je dosažení příjmu podle § 6, 7, 8 nebo 9 ve zdaňovacím období alespoň ve výši šestinásobku minimální mzdy stanovené pro zaměstnance odměňovaného měsíční mzdou k počátku příslušného zdaňovacího období a neupravené s ohledem na odpracovanou dobu a další okolnosti, podle zvláštního právního předpisu upravujícího výši minimální mzdy.

Druhou podmínkou je úhrn všech příjmů ze zdrojů na území České republiky činící nejméně 90 % všech jeho příjmů s výjimkou příjmů, které nejsou předmětem daně, jsou od daně osvobozeny nebo příjmů, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně.

3.10.1 Změny v § 35 „Slevy na dani“ k roku 2014

V roce 2014 došlo ke změnám v § 35ba; poplatníkům uvedeným v § 2 ZDP se daň vypočtená podle § 16, případně snižená podle § 35, 35a nebo § 35b za zdaňovací období snižuje o:

- základní slevu ve výši 24 840 Kč na poplatníka; daň se nesnižuje u poplatníka, který k 1. lednu zdaňovacího období pobírá starobní důchod z důchodového pojištění nebo ze zahraničního povinného pojištění stejného druhu,
- slevu na manžela ve výši 24 840 Kč na manželku (manžela) žijící s poplatníkem ve společně hospodařící domácnosti, pokud nemá vlastní příjem přesahující za zdaňovací období 68 000 Kč,
- základní slevu na invaliditu ve výši 2 520 Kč, pobírá-li poplatník invalidní důchod pro invaliditu prvního nebo druhého stupně,
- rozšířenou slevu na invaliditu ve výši 5 040 Kč, pobírá-li poplatník invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně,
- slevu na držitele průkazu ZTP/P ve výši 16 140 Kč,
- slevu na studenta ve výši 4 020 Kč.

V § 35c ZDP došlo ke změně částek uplatňovaných jako daňové zvýhodnění, a to: poplatník uvedený v § 2 má nárok na daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijící s ním ve společně hospodařící domácnosti na území členského státu Evropské unie, Norska nebo Islandu, ve výši 13 404 Kč ročně, pokud neuplatňuje slevu na dani podle § 35a nebo § 35b. Je-li nárok poplatníka na daňové zvýhodnění podle odst. 1 § 35c vyšší než daňová povinnost vypočtená podle tohoto zákona za příslušné zdaňovací období, je vzniklý rozdíl daňovým bonusem. Tento daňový bonus může poplatník uplatnit, pokud jeho výše činí alespoň 100 Kč, maximálně však do výše 60 300 Kč ročně.

3.11 Sazba daně

Sazba daně u daně z příjmů FO činí 15 % ze zaokrouhleného základu daně na celá sta Kč dolů, který je snížen o nezdanitelnou část základu daně a o odčitatelné položky. (Zákon o daních z příjmů, 2011)

3.11.1 Sazba daně v roce 2014

Sazba daně v roce 2014 se oproti roku 2011 neliší. V tomto roce se však objevuje tzv. solidární zvýšení daně. Podle § 16a ZDP se daň vypočtena podle § 16 zvýší o solidární zvýšení daně, které činí 7 % z kladného rozdílu mezi součtem příjmů zahrnovaných do dílčího základu daně podle § 6 a dílčího základu daně podle § 7 v příslušném zdaňovacím období a 48násobkem průměrné mzdy stanovené podle zákona upravujícího pojistné na sociální zabezpečení.

3.12 Dílčí závěr

Na rozdíl od kapitoly 2, která byla zaměřena na obecnou teorii daně z příjmů, zabývá se třetí kapitola konkrétní legislativní úpravou daně z příjmů fyzických osob v platném znění z roku 2011. Důvodem, proč se autorka vrací k úpravě zdanění z roku 2011, je skutečnost, že pro toto období jsou k dispozici statistické údaje, ze kterých se následně vychází při analýzách v kapitole 4. Aby se dal posoudit vliv následných legislativních změn, uvádí autorka i výčet podstatných změn vyplývajících z platné daňové úpravy pro rok 2014.

Základní dopady změn v daňových zákonech proti stavu v roce 2011 jsou následující:

- Legislativní změna, která proběhla od roku 2011 do 2014, a která má vliv na výši základu daně, je přijetí maximální hranice 800 000 Kč u uplatnění 40 % paušálních výdajů a 600 000 Kč u uplatnění 30 % paušálních výdajů. Tato změna ovlivní výši základu daně pozitivně směrem nahoru, ale pouze u vysoko příjmových skupin. V celkovém měřítku se tak vybraná daň významně nezvýší. Další změna, která ovlivní výši vybrané daně je zavedení tzv. solidární daně. Podle Ladislava Minčiče¹¹ bylo důvodem zavedení této sazby daně úsilí o snížení deficitu veřejných rozpočtů. Podle odhadů se zavedení solidárního zvýšení daně mělo týkat cca 80 000 osob.

---

¹¹ RNDr. Ladislav Minčič, 1. náměstek ministra financí k 11. 11. 2013.

Výnosy, které tímto měly být získány, byly odhadnuty pro rok 2014 na 1,9 miliardy korun. Tato změna má proto vliv na výši vybrané daně pozitivní, ne však ve významné výši.

- V roce 2014 se zvýšila sleva na poplatníka oproti roku 2011 o 1 200 Kč. Tato skutečnost má negativní dopad na výši skutečně odvedené daně. Dále bylo u slevy na poplatníka zavedeno omezení, které stanoví, že: daň se nesnižuje u poplatníka, který k 1. lednu zdaňovacího období pobírá starobní důchod z důchodového pojištění nebo ze zahraničního povinného pojištění stejného druhu. Tato změna má naopak pozitivní vliv. Ve vztahu k celkovému výběru daně z příjmů fyzických osob není ani tato změna významná.

4 Analýza progresivity daně z příjmů fyzických osob

Čtvrtá kapitola se zabývá analýzou progresivity daně z příjmů FO. Nejprve se zabývá daňovou progresivitou vycházející z aktuálně platné a účinné právní úpravy. Dále analyzuje možnosti zvýšení progresivity daně úpravou definovaných parametrů. Modelování variant vychází ze statistických údajů roku 2011. Z tohoto důvodu tato kapitola dále uvádí základní statistiky daného roku.

Cílem je vytvořit model progresivního zdanění, který zajistí dodatečné příjmy do státního rozpočtu, přičemž nezvýší daňové zatížení nejnižších příjmových skupin. Uvedené varianty dokládají vliv změny vybraných parametrů na výši daňové progresivity u definovaných daňových skupin, průměrné zdanění poplatníků a celkový dopad na inkaso do státního rozpočtu z daně z příjmů FO.

4.1 Progresivita daně z příjmů FO v současné daňové úpravě

I přes jednotnou sazbu daně ve výši 15 % vykazuje stávající systém prvky progresivity. Tato progresivita je způsobená:

- Slevami na dani – slevy obsažené v § 35ba ZDP (kromě slevy na poplatníka) a daňové zvýhodnění na děti v § 35c zvýhodňují určité kategorie poplatníků.
- Solidární daní – § 16a obsahuje tzv. solidární daň ve výši 7 %. Tato sazba daně znevýhodňuje poplatníky, kteří mají příjem vyšší než 48násobek průměrné mzdy.
- Nezdaniitelnými částmi základu daně a odčitatelnými položkami – v § 15 a § 34 jsou vypsány položky, které si poplatník může odečíst od ZD a tím si snížit daňovou povinnost.

Tab. 4. 1 zobrazuje zjednodušený algoritmus výpočtu daně z příjmů fyzických osob vycházející z aktuálně platné daňové úpravy.

Tab. 4.1: Algoritmus pro výpočet roční daně z příjmů FO

Suma dílčích základů daně (ze závislé činnosti, z podnikatelské činnosti, z pronájmu, z kapitálového majetku, ostatní příjmy)
=
Základ daně
-
Nezdanitelné části a odpočitatelné položky (ztráta, dary, úroky z úvěrů, životní pojištění, atd.)
=
Upravený ZD → zaokrouhlení na 100 Kč dolů
↓
Daň = 15 % ze zaokrouhleného upraveného ZD; případně solidární daň
-
Slevy, které může daňový poplatník uplatnit
-
Daňové zvýhodnění na vyživované dítě
=
Výsledná daňová povinnost

Zdroj: Vlastní zpracování.

Pro názorné doložení progresivity daně dle současné legislativy je v Tab. 4. 2 vypočtena daňová povinnost pro tři možné výše příjmů poplatníků. Je zřejmé, že navzdory rovné sazbě daně vykazuje daňová povinnost progresivitu. Pro výpočet nezdanitelných částí a slev na dani autorka použila průměrné hodnoty z roku 2011. Vliv tohoto zjednodušení na znázornění růstu daňové povinnosti v závislosti na dosažených příjmech nemá významný vliv. Z Tab. 4. 2 je zřejmé, že poplatník A, který ročně vydělává 200 000 Kč, díky nezdanitelným částem ZD a slev na dani má efektivní daňovou sazbu ve výši 3,5 %. U poplatníka B s příjmem 600 000 Kč i za předpokladu stejné výše nezdanitelných částí ZD a slev na dani má kvůli vyšším příjmům již daňovou povinnost 87 445 Kč, což představuje efektivní zdanění na úrovni cca 15 %. Daňová povinnost u poplatníka C s příjmem 2 000 000 Kč je navíc ovlivněna solidární daní. Tato daň je vypočtena z rozdílu hrubého příjmu a 48násobku průměrné mzdy, která pro rok 2014 činí 25 942 Kč. U tohoto poplatníka tak efektivní zdanění dosahuje přibližně 20 %.

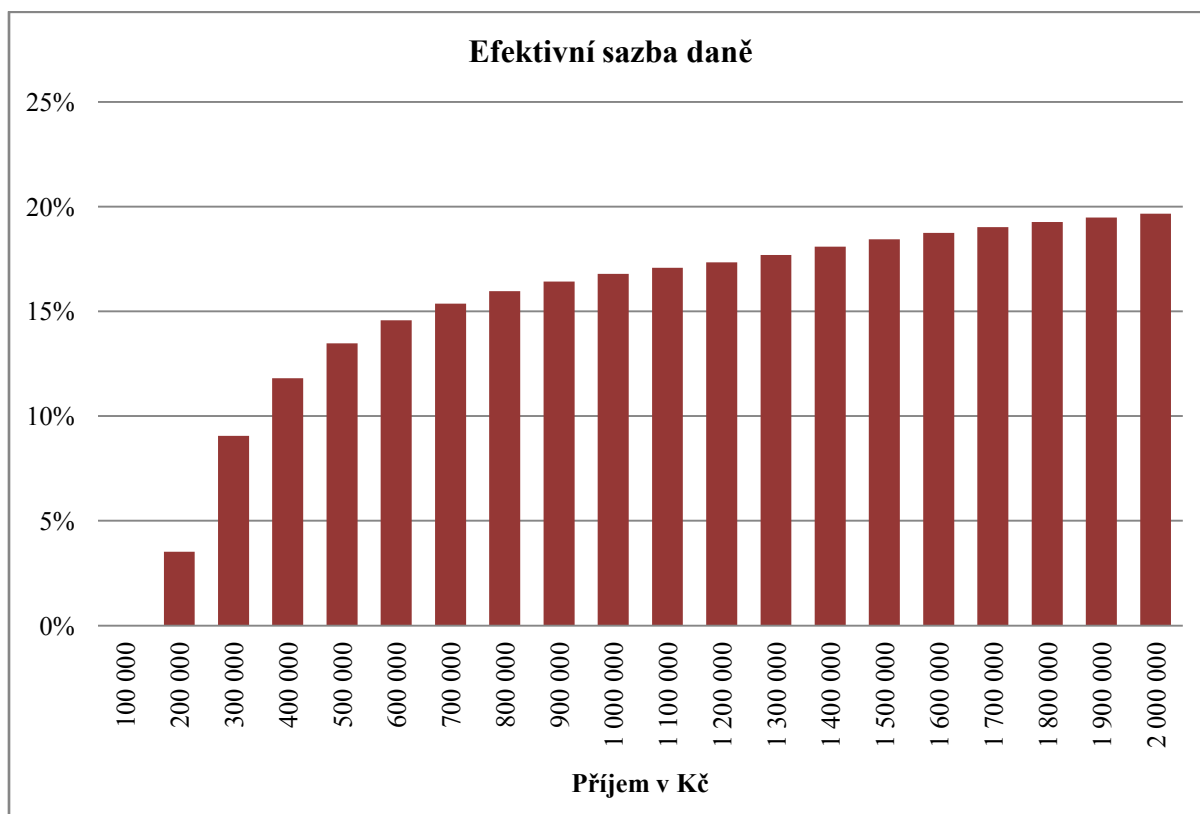
Tab. 4.2: Příklad daňové progresivity

Poplatník	A	B	C
Hrubý příjem (Kč)	200 000	600 000	2 000 000
SHM (Kč)	268 000	804 000	2 491 304
Nezdanitelná část + odpočitatelné položky (Kč)	14 295	14 295	14 295
ZD (Kč)	253 705	789 705	2 477 009
Zaokrouhlený ZD (Kč)	253 700	789 700	2 477 000
Daň (Kč)	38 055	118 455	371 550
Solidární daň (Kč)	0	0	52 835
Slevy (Kč)	31 010	31 010	31 010
Daň po odečtení slev (Kč)	7 045	87 445	393 375
Daňová povinnost (Kč)	7 045	87 445	393 375
Efektivní sazba daně (%)	3,5	14,6	19,7

Zdroj: Vlastní zpracování.

Ještě lépe je daňová progresivita zřejmá z Grafu 4. 1, který znázorňuje růst efektivní sazby daně v závislosti na výši příjmů.

Graf 4.1: Daňová progresivita v aktuální daňové úpravě

Zdroj: Vlastní zpracování.

4.2 Důvody vedoucí k úvahám o zvýšení progresivity DPFO

Vzhledem k chronickým deficitům veřejných rozpočtů se již řadu let ozývají hlasy, které volají po znovuzavedení progresivní sazby daně. Přestože se tyto hlasy ozývají především od levicových politiků, je možné, že k tomuto opatření nakonec sáhne i středopravicová vláda. Cílem není jen dodatečný příjem do státního rozpočtu, ale dosažení větší solidarity vysocepříjmových skupin obyvatelstva.

Rizikem zavedení progresivní sazby daně je odchod části daňových rezidentů do daňových rájů a hledání nových cest daňové optimalizace u poplatníků s vysokými příjmy. Progresivní sazba daně také potlačuje motivaci lidí, aby vynaložili snahu na získání dodatečného příjmu. Marginální daňová sazba je totiž vyšší než průměrná daňová sazba a lidé se rozhodují právě podle marginální sazby. V tomto je proporcionální daň skutečně více motivující a na rozdíl od progresu má větší stimulační efekty. Na druhé straně pro zavedení progresu hovoří jeden výrazný fakt, a to psychologický efekt a udržení sociální soudržnosti. Ve většině případů totiž občané zastávají názor, kdy je spravedlivé, aby poplatníci s vyššími

příjmy se výrazněji podíleli na financování společných potřeb. Při zvažování nastavení parametrů progresivní daně je kromě výše uvedených aspektů nutno rovněž zvážit míru celkové složitosti výpočtu daně, která narůstá s počtem daňových sazeb a systému nezdanitelných částí ZD a daňových slev.

4.3 Model progresivní sazby daně u daně z příjmů FO

Tato část kapitoly analyzuje možnosti zvýšení progresivity zdanění, přičemž vychází z aktuální právní úpravy. Základem pro tvorbu modelu jsou statistické údaje z roku 2011. Při modelování jsou jako proměnné parametry zvoleny sazba daně, základna pro výpočet daně, nezdanitelné části ZD a daňové slevy. Pro zjednodušení byly zanedbány některé faktory, jejichž významnost na celkový výnos daně není rozhodující.

Významným zjednodušením je zanedbání dopadů na zdanění OSVČ. Důvodem je nízký výnos daně od této skupiny poplatníků. Pro zajištění větší solidarity u těchto poplatníků je nutno v první řadě zavést opatření ke snížení krácení daňových příjmů a posouzení uplatňování nákladových paušálů.

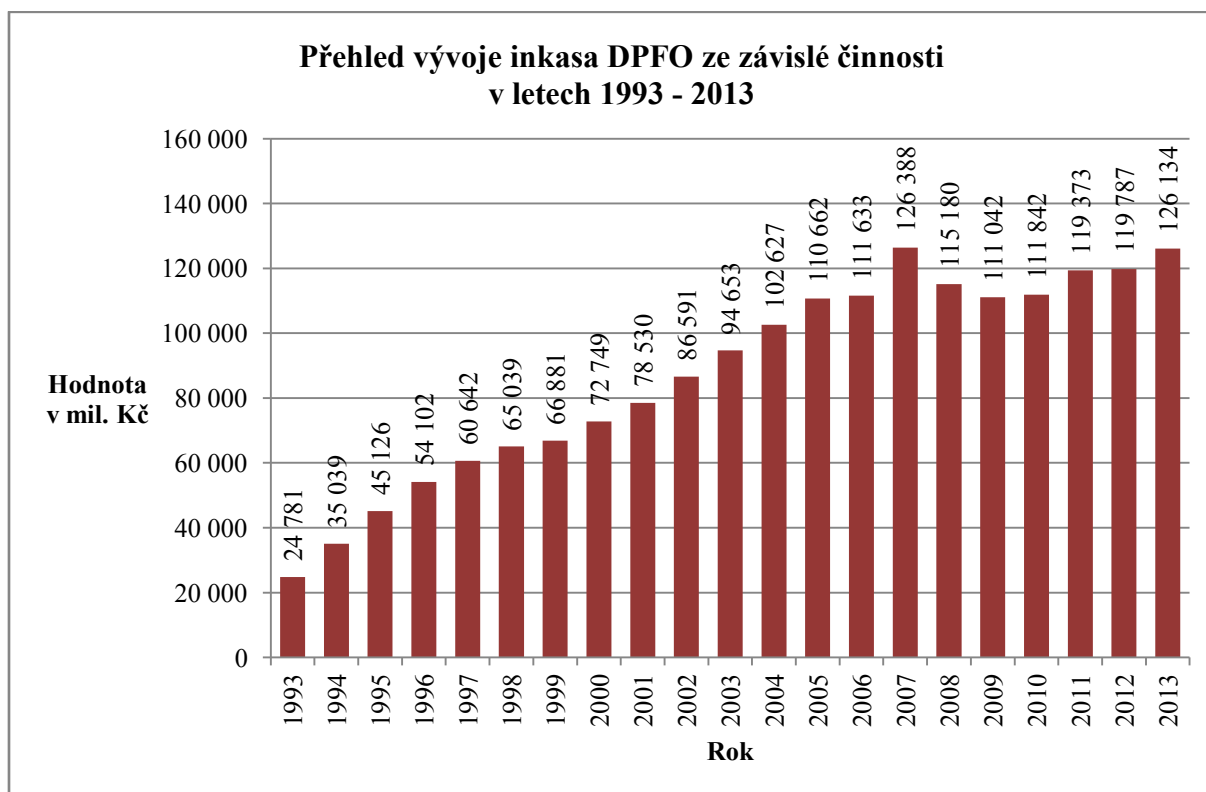
Výsledkem modelování pomocí změn uvedených parametrů je vyčíslení dopadů jak pro daňové poplatníky s různou výší příjmů, tak pro příjem státního rozpočtu.

4.3.1 Přehled statistických údajů roku 2011

V následujících grafech a tabulkách jsou zobrazeny základní údaje, ze kterých autorka vychází při sestavení základního modelu a variant změn.

V Grafu 4. 2 jsou uvedeny údaje o vývoji inkasa daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti v letech 1993 až 2013, které zveřejnilo Ministerstvo financí ČR. Z grafu lze vyčíst, že od roku 1993 do roku 2007 inkaso ze závislé činnosti roste. V následujících letech naopak tento příjem klesá. V roce 2010 začíná opět inkaso pomalu růst. Pro rok 2011 byla výše příjmu státního rozpočtu z daně z příjmů FO ve výši přibližně 119 mld. Kč. V roce 2013 vzrostlo inkaso daně na 126 mld. Kč.

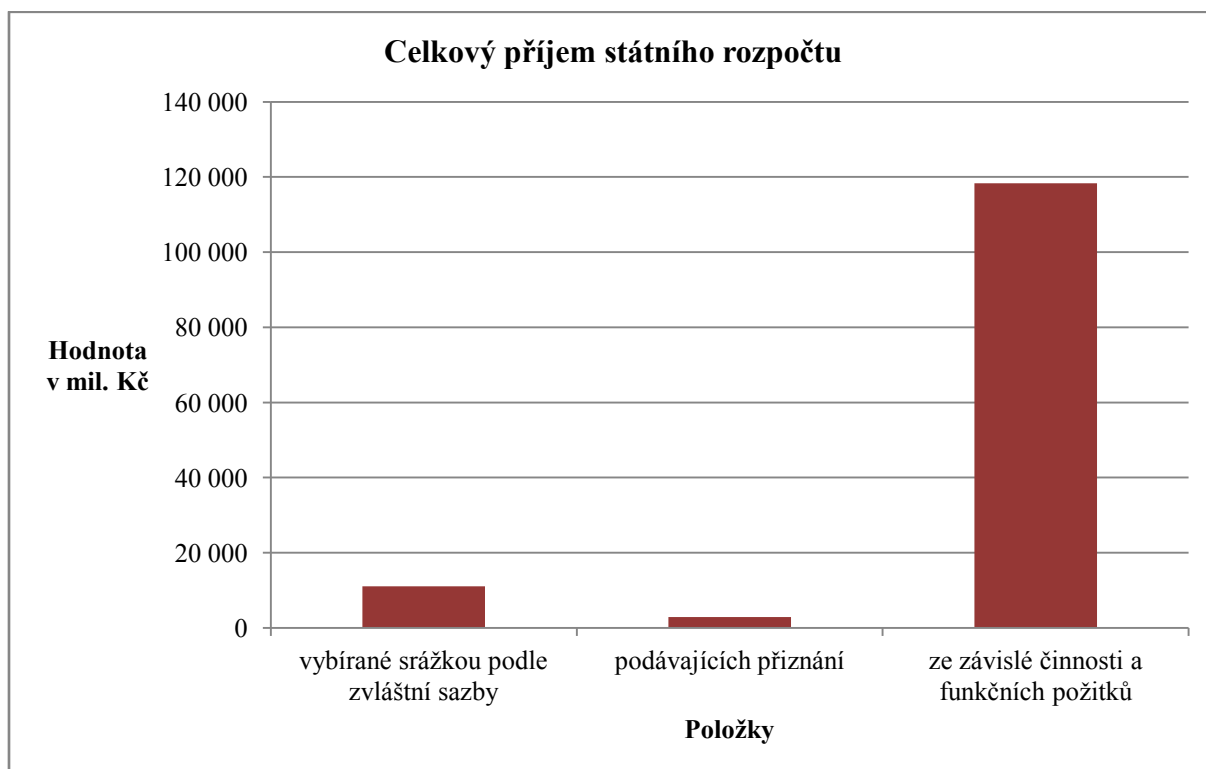
Graf 4.2: Přehled vývoje inkasa DPFO ze závislé činnosti v letech 1993 až 2013

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ministerstva financí ČR, 1993 - 2013.

V Grafu 4. 3 jsou uvedeny údaje o celkovém příjmu státního rozpočtu z daně z příjmů fyzických osob. Ze srovnání je patrné, že rozhodující příjmy plynou ze zdanění závislé činnosti a ostatní druhy příjmů nehrají významnou roli.

Graf 4.3: Celkový příjem státního rozpočtu ČR

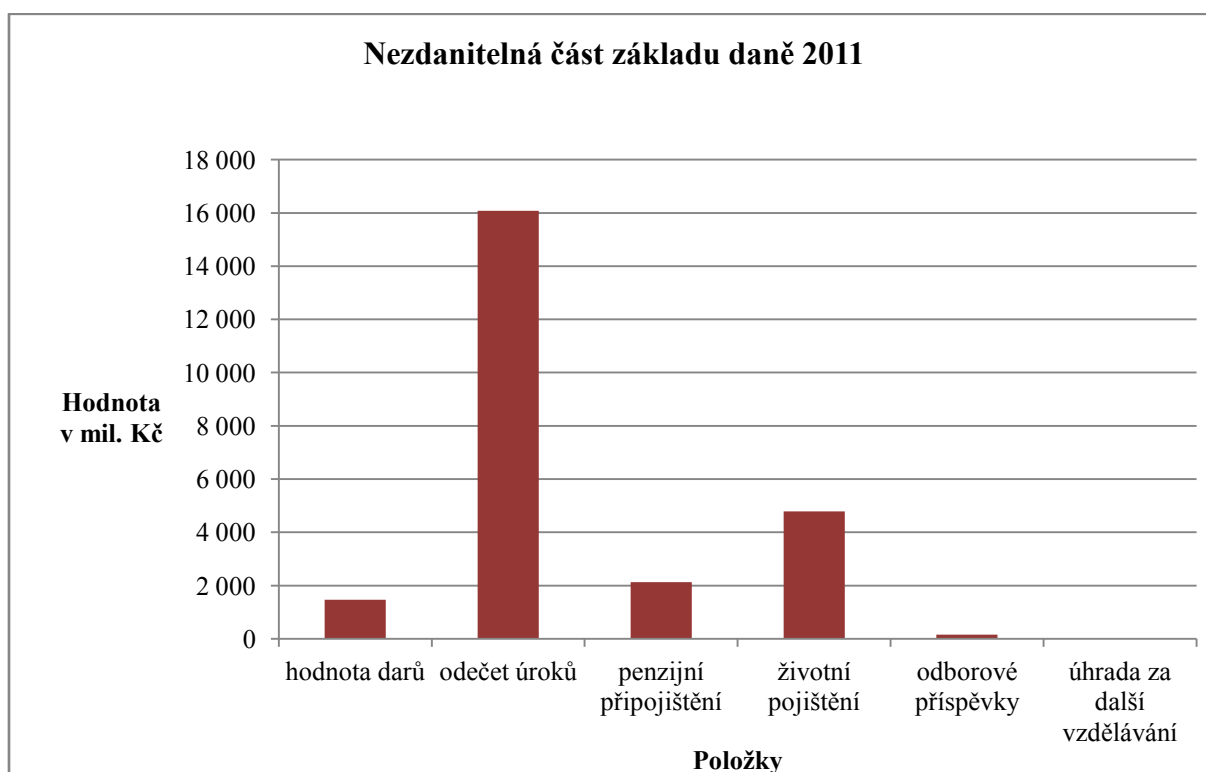
Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů Ministerstva financí ČR

V Tab. 4. 3 jsou uvedeny položky tvořící nezdánitelnou část základu daně a jejich výše. Tato data jsou dále zobrazena také v Grafu 4. 4. Je zřejmé, že nejvyšší částku, kterou si poplatníci uplatňují jako nezdánitelnou část základu daně, tvoří odečet úroků. Na úroky si poplatníci uplatňují odpočet ve výši cca 16 mld. Kč, což představuje 65 % z celkových odpočtů. Na druhém místě jsou odpočty související s podporou úspor na stáří, tj. odpočet na penzijní připojištění a životní pojištění. Tyto odpočty tvoří dalších 28 % z celkových odpočtů. Na zbývající položky tak připadá necelých 7 %.

Tab. 4.3: Hodnoty nezdanielných částí základu daně pro rok 2011 v Kč

Nezdanielné části základu daně	Kč
Hodnota darů	1 465 779 346
Odečet úroků	16 076 308 244
Penzijní připojištění	2 128 390 104
Životní pojištění	4 782 187 804
Odborové příspěvky	161 820 892
Úhrada za další vzdělávání	2 280 868

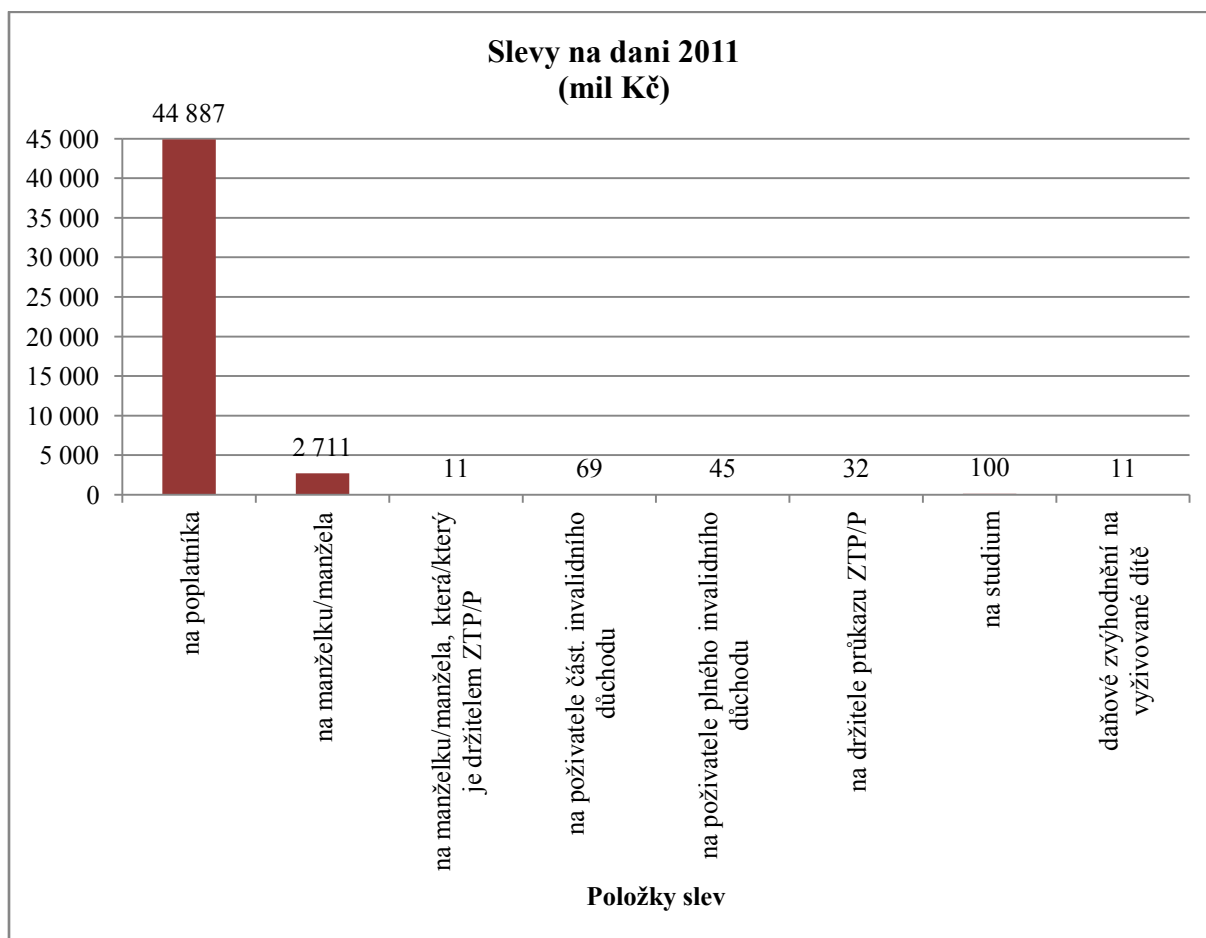
Zdroj: Ministerstvo financí ČR, 2011.

Graf. 4.4: Hodnoty nezdanielných částí základu daně pro rok 2011

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů Ministerstva financí ČR

V Grafu 4. 5 jsou zobrazeny jednotlivé položky slev, které poplatníci uplatnili v roce 2011. Z grafu je zřejmé, že největší hodnotu slev představuje sleva na poplatníka, která činí 44 887 mil. Kč a tvoří tak téměř 94 % všech uplatněných slev. Další významná položka je sleva na manželku/manžela, která je ve výši 2 711 mil. Kč a tvoří tak necelých 6 %. Ostatní položky se na uplatněné slevě podílejí pouhým 0,5 %.

Graf 4.4: Slevy na dani 2011

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů Ministerstva financí ČR.

4.3.2 Východiska a přijatá zjednodušení

Při sestavení modelu autorka vychází ze statistických údajů z roku 2011. Jak bylo již uvedeno v kapitole „Legislativní úprava daně z příjmů fyzických osob“, nedošlo za období od roku 2011 do roku 2014 k významným změnám, které by ovlivňovaly výši základu daně nebo samostatnou daň. Proto je přijato zjednodušení spočívající v nezahrnutí vlivu daňových změn v tomto období, a to včetně změn v uplatňování daňových slev a nezdanitelných částí daně. Model dále zanedbává vliv uplatnění daňových bonusů. Autorka rovněž nepředpokládá žádné změny v oblasti sociálního a zdravotního pojištění.

Vzhledem k nízkému podílu daní z podnikání, nájmu, kapitálových a ostatních příjmů model tyto příjmy zanedbává. Dále se zanedbává vliv možné daňové optimalizace ze strany poplatníků jako reakci na vyšší míru zdanění. Pro modelování dopadů více sazeb daně se autorka rozhodla pro zavedení čtyř daňových pásem. Tab. 4. 4 obsahuje rozdělení příjmových

skupin a zdůvodnění takto určených rozpětí, se kterými se počítá ve všech níže uvedených variantách.

Tab. 4.4: Příjmové skupiny

Příjmová skupina	Výše příjmů (Kč)	Zdůvodnění
I	do 288 000	příjmy do výše průměrné mzdy, cca 60 % poplatníků
II	288 001 – 480 000	cca 30 % poplatníků, společně se skupinou I pokrývá 90 % poplatníků
III	480 001 – 1 245 216	cca 8 % poplatníků
IV	nad 1 245 217	příjmy nad 48násobek průměrné mzdy, cca 2 % poplatníků

Zdroj: Vlastní zpracování.

Porovnáním výše inkasované daně z příjmů FO mezi roky 2011 a 2013 je zřejmý 10 % nárůst. Stejný nárůst se může očekávat mezi předpokládanou daní vycházející z modelových variant a skutečným inkasem. Dále vyšší daně ovlivní nejen růst průměrných příjmů, ale také posun poplatníků do vyšších daňových pásem.

4.3.3 Podklady pro tvorbu modelu

Při tvorbě modelu autorka vychází ze statistických údajů:

- Ministerstva financí České republiky,
- Českého statistického úřadu,
- Asociace samostatných odborů České republiky.

Při sestavení modelu bylo nutno kvalifikovaně odhadnout výši:

- průměrné mzdy,
- nezdanielných částí ZD,
- slev.

4.3.4 Základní model

Model vycházející z aktuální daňové úpravy a slouží ke stanovení dopadu změn daňových sazeb, slev a nezdanielných částí na výši vybrané daně a na průměrnou výši zdanění u poplatníků s různou výší příjmů. Tento základní model zobrazuje Tab. 4. 5.

Tab. 4.5: Základní model – aktuální právní úprava

Daňové pásmo	I	II	III	IV	Celkem
Počet poplatníků	2 349 702	1 255 872	331 625	80 000	4 017 200
Počet poplatníků (%)	59	31	8	2	100
Průměrná měsíční mzda/popl. (Kč)	16 397	29 130	52 316	132 042	25 645
Průměrná roční mzda/popl. (Kč)	196 759	349 556	627 788	1 584 502	307 745
Celková HM (mil. Kč)	462 325	438 998	208 190	126 760	1 236 273
ZD (mil. Kč)	619 516	588 257	278 975	144 954	1 631 701
Nezd. část/popl. (Kč)	14 295	14 295	14 295	14 295	
Nezd. část (mil. Kč)	33 589	17 953	4 741	1 144	57 426
UZD (mil. Kč)	585 927	570 304	274 234	143 811	1 574 276
Daňová sazba (%)	15	15	15	15	
Daň (mil. Kč)	87 889	85 546	41 135	21 572	236 141
Solidární daň (mil. Kč)	0	0	0	1 900	2 200
Slevy/poplatníka (Kč)	31 010	31 010	31 010	31 010	
Slevy (mil. Kč)	72 864	38 945	10 284	2 481	124 573
Daňová povinnost (mil. Kč)	15 025	46 601	30 851	20 991	113 468

Zdroj: Vlastní zpracování.

Počet poplatníků je zde vypočten na základě Přílohy č. 1 a 2. Příloha č. 1 dokumentuje počet zaměstnanců, který činí celkem 4 017,2 tis. V Příloze č. 2 je uveden procentuální podíl zaměstnanců rozdělených do určitých pásem podle výše příjmu. Pro potřeby modelu jsou tyto procentuální podíly sečteny dle definovaných skupin. Celkový počet poplatníků v jednotlivých příjmových pásmech je pak vypočten jako procentuální podíl z celkového počtu zaměstnanců.

Průměrná roční mzda poplatníka je vypočtena pomocí podrobnějšího rozdělení ZD. V Příloze č. 3 jsou uvedeny meziúdaje, které autorka vypočetla na základě statistik z Přílohy č. 1, 2 a z informací získaných k výši solidární daně. V každém stanoveném rozpětí byla vypočtena průměrná mzda. Mzdy byly následně vynásobeny počtem poplatníků a sečteny podle toho, do kterého daňového pásma takto vypočtené průměrné mzdy spadají. Výjimku tvoří výpočet hrubé mzdy na poplatníka ve čtvrtém daňovém pásmu. Zde z důvodu neexistující statistiky bylo provedeno odvození průměrné mzdy z informací

k předpokládanému inkasu ze solidární daně (viz kapitola 3. 12). Dále celková hrubá mzda je vypočtena jako násobek počtu poplatníků a průměrné roční mzdy.

Položka nezdanitelných částí ZD na poplatníka je kvalifikovaně odhadnuta z údajů uvedených v Příloze č. 4. Veškeré tyto položky byly sečteny a vyděleny počtem daňových subjektů, které uplatňovaly slevu na poplatníka (jelikož v roce 2011 nebylo uplatnění slevy na poplatníka nijak limitováno, měl by tento počet odpovídat počtu poplatníků podávajících daňové přiznání). Takto vypočítaný průměr byl následně vynásoben počtem poplatníků v jednotlivých daňových pásmech. Dále upravený ZD a daň jsou vypočteny podle algoritmu uvedeného v Tab. 4. 1.

Slevy na dani jsou kvalifikovaně odhadnuty na základě údajů v Příloze č. 4, a to součtem částek uplatněných slev a následným vykrácením počtem poplatníků uplatňujících slevu na poplatníka. Zjištěná částka je následně vynásobena počtem poplatníků, kteří vykazují příjmy ze závislé činnosti. Při porovnání takto sestaveného modelu s údaji o výběru daně (viz Graf 4. 2) je zřejmá velmi dobrá shoda, což vytváří předpoklady pro použití uvedeného modelu při zjišťování dopadů změn u jednotlivých variant.

4.3.5 Vliv změny daňové sazby na celkové inkaso DPFO

Pro posouzení vlivu změny daňové sazby v definovaných daňových pásmech na příjem státního rozpočtu z daně z příjmů FO byly propočteny následující varianty, přičemž vzhledem k zavedení více daňových sazeb byla zrušena solidární daň. Parametry jednotlivých variant jsou uvedeny v Tab. 4. 6.

Tab. 4.6: Parametry jednotlivých variant modelu

Parametr	Varianta					
	Základní model	1	2	3	4	5
Sazba daně I	15	15	15	20	20	20
Sazba daně II	15	15	18	25	25	25
Sazba daně III	15	20	22	30	30	30
Sazba daně IV	15	30	30	40	40	40
Solidární daň	7	0	0	0	0	0
Základna pro výpočet daně	SHM	SHM	SHM	HM	HM	HM
Změna slev	X	X	X	X	-75Kč/popl./měsíc	-75Kč/popl./měsíc
Změna nezd. částí ZD	X	X	X	X	X	- 1/3 u III pásma - 1/2 u IV pásma

Zdroj: Vlastní zpracování.

Varianta 1 a 2 ponechává jako základnu pro výpočet daně SHM. U varianty 1 se zvyšuje sazba daně pouze pro daňová pásma III a IV, varianta 2 ponechává stávající sazbu daně pouze v prvním daňovém pásmu, přičemž sazbu daně ve IV. pásmu ponechává na stejné úrovni jako u varianty 1. Varianta 3 mění základnu pro výpočet daně na HM a zavádí různé sazby daně v jednotlivých daňových pásmech. Varianty 4 a 5 vycházejí z varianty 3 a modelují dopady na výši zdanění při změně nezdánitelných částí ZD a daňových slev. Varianta 4 předpokládá snížení slevy na poplatníka o 75 Kč měsíčně, varianta 5 navíc snižuje nezdánitelné části ZD u poplatníků ve III. daňovém pásmu o 1/3 a ve IV. o 1/2. Tento předpoklad může být naplněn snížením hranice pro uplatnění úroků z úvěrů.

4.3.5.1 Varianta 1

Tab. 4. 7 zobrazuje nastavení daňových sazeb v určených daňových pásmech a v Tab. 4. 8 jsou pak uvedeny dopady do celkového daňového inkasa. V Příloze č. 5 jsou uvedeny mezivýpočty pro stanovení daňové povinnosti v jednotlivých daňových pásmech.

Tab. 4.7: Sazby daně – Varianta 1

Základ daně		Daň	Ze základu přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	288 000	15 %	
288 001	480 000	43 200 + 15 %	288 000
480 001	1 245 216	72 000 + 20 %	480 000
1 245 217	a více	225 043 + 30 %	1 245 216

Zdroj: Vlastní zpracování.

Tab. 4.8: Výše daně - Varianta 1

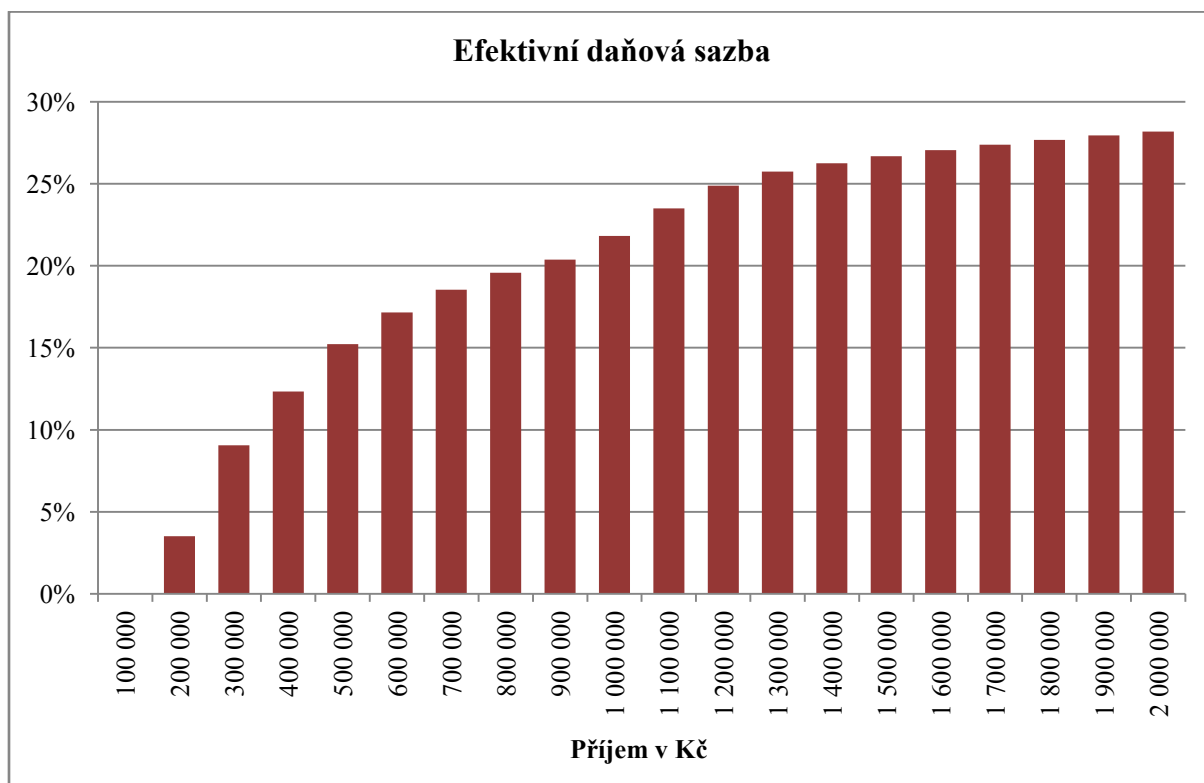
Daňové pásmo	I	II	III	IV	Celkem
Počet poplatníků	2 349 702	1 255 872	331 625	80 000	4 017 200
Průměrná měsíční mzda/popł. (Kč)	16 397	29 130	52 316	132 042	25 645
Průměrná roční mzda/popł. (Kč)	196 759	349 556	627 788	1 584 502	307 745
HM (mil. Kč)	462 325	438 998	208 190	126 760	1 236 273
ZD (mil. Kč)	619 516	588 257	278 975	144 954	1 631 701
Nezd. část/popł. (Kč)	14 295	14 295	14 295	14 295	
Nezd. část (mil. Kč)	33 589	17 953	4 741	1 144	57 426
UZD (mil. Kč)	585 927	570 304	274 234	143 811	1 574 276
Daň (mil. Kč)	87 889	85 546	46 888	31 261	251 584
Slevy/poplatníka (Kč)	31 010	31 010	31 010	31 010	
Slevy (mil. Kč)	72 864	38 945	10 284	2 481	124 573
Daňová povinnost (mil. Kč)	15 025	46 601	36 604	28 781	127 011

Zdroj: Vlastní zpracování.

Z Tab. 4. 8 je zřejmé, že při zavedení vyšší daňové sazby u III. skupiny o 5 procentních bodů a u IV. skupiny o 15 procentních bodů (při zrušení solidární daně), se zvýší příjem do státního rozpočtu přibližně o více než 13 mld. Kč. Z toho poplatníkům, kteří spadají do prvního a druhého daňového pásma, se daňová povinnost nezmění. Dále celková daň vybraná od poplatníků, kteří patří do třetího daňového pásma, se zvýší cca o 6 mld. Kč a do čtvrtého pásma přibližně o 7 mld. Kč.

Dopad na průměrné zdanění dle výše příjmů zobrazuje Graf 4. 5. Z grafu je zřejmá vyšší daňová progresivita ve srovnání se současným stavem. Pro nejvyšší příjmové skupiny roste průměrné zdanění až na 28 %.

Graf 4.5: Daňová progresivita - Varianta 1

Zdroj: Vlastní zpracování.

4.3.5.2 Varianta 2

Tab. 4. 9 zobrazuje nastavení sazeb daně při druhé variantě, dopady na výši daně rekapituluje Tab. 4. 10. V Příloze č. 6 jsou uvedeny mezivýpočty pro stanovení daňové povinnosti v jednotlivých daňových pásmech pro tuto variantu.

Tab. 4.9: Sazby daně – Varianta 2

Základ daně		Daň	Ze základu přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	288 000	15 %	
288 001	480 000	43 200 + 18 %	288 000
480 001	1 245 216	77 760 + 22 %	480 000
1 245 217	a více	246 108 + 30 %	1 245 216

Zdroj: Vlastní zpracování.

Tab. 4.10: Výše daně - Varianta 2

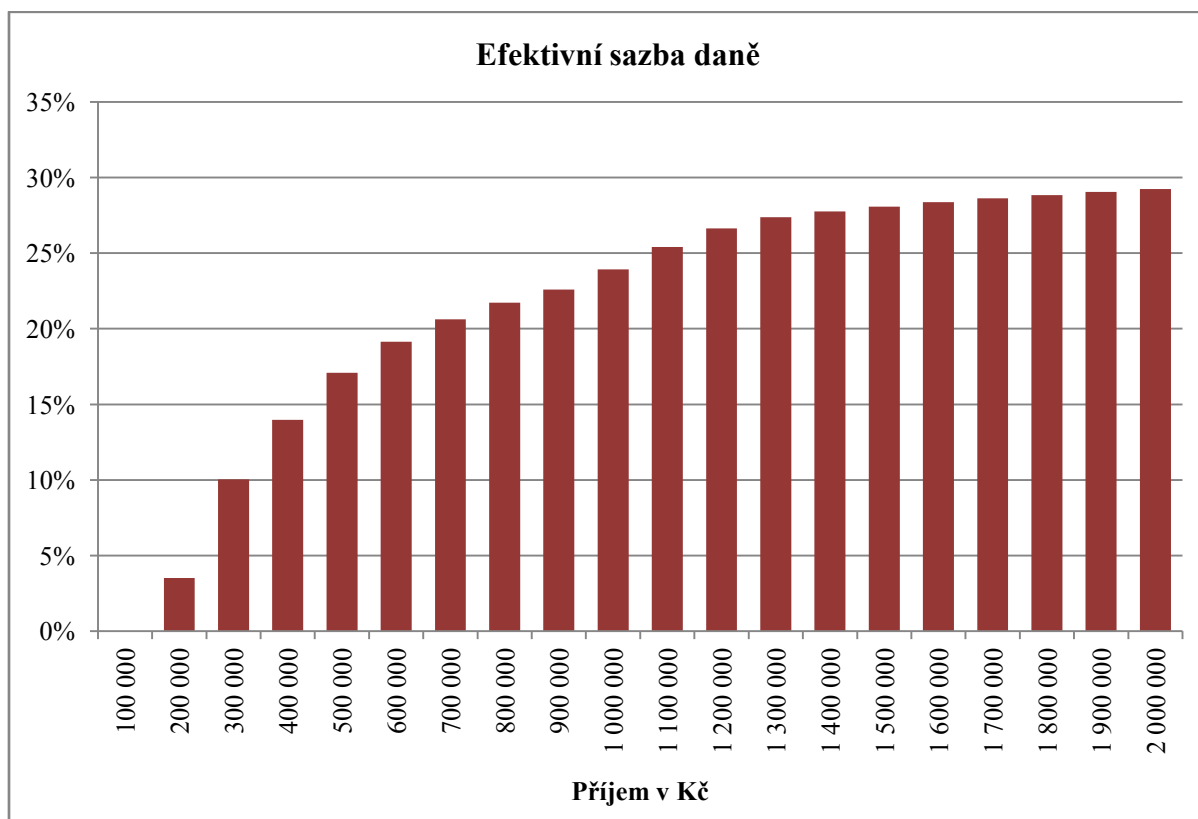
Daňové pásmo	I	II	III	IV	Celkem
Počet poplatníků	2 349 702	1 255 872	331 625	80 000	4 017 200
Průměrná měsíční mzda/popł. (Kč)	16 397	29 130	52 316	132 042	25 645
Průměrná roční mzda/popł. (Kč)	196 759	349 556	627 788	1 584 502	307 745
HM (mil. Kč)	462 325	438 998	208 190	126 760	1 236 273
ZD (mil. Kč)	619 516	588 257	278 975	144 954	1 631 701
Nezdaň. část/popł. (Kč)	14 295	14 295	14 295	14 295	
Nezdaň. část (mil. Kč)	33 589	17 953	4 741	1 144	57 426
UZD (mil. Kč)	585 927	570 304	274 234	143 811	1 574 276
Daň (mil. Kč)	87 889	91 804	51 099	32 947	263 739
Slevy/poplatníka (Kč)	31 010	31 010	31 010	31 010	
Slevy (mil. Kč)	72 864	38 945	10 284	2 481	124 573
Daňová povinnost (mil. Kč)	15 025	52 859	40 815	30 466	139 165

Zdroj: Vlastní zpracování.

Z Tab. 4. 10 je patrné jiné rozložení daňové povinnosti mezi jednotlivými skupinami v důsledku rovnoměrnějšího nárůstu daňových sazeb, přičemž ponechává zdanění v nejnižší příjmové skupině na stávající úrovni. Z celkového hlediska by se příjem do státního rozpočtu ve srovnání s dnešním stavem zvýšil o téměř 26 mld. Kč.

Dopad na průměrné zdanění dle výše příjmů zobrazuje Graf 4. 6. Z grafu vyplývá, že dochází k dalšímu zvýšení zdanění až na 29 %.

Graf 4.6: Daňová progresivita - Varianta 2

Zdroj: Vlastní zpracování.

4.3.5.3 Varianta 3

Tab. 4. 11 zobrazuje nastavení sazeb daně při třetí variantě, dopady na výši daně rekapituluje Tab. 4. 12. V Příloze č. 7 jsou uvedeny mezivýpočty pro stanovení daňové povinnosti v jednotlivých daňových pásmech pro variantu 3.

Tab. 4.11: Sazby daně – Varianta 3

Základ daně		Daň	Ze základu přesahujícího
od Kč	do Kč		
0	288 000	20 %	
288 001	480 000	57 600 + 25 %	288 000
480 001	1 245 216	105 600 + 30 %	480 000
1 245 217	a více	335 165 + 40 %	1 245 216

Zdroj: Vlastní zpracování

Tab. 4.12: Výše daně - Varianta 3

Daňové pásmo	I	II	III	IV	Celkem
Počet poplatníků	2 349 702	1 255 872	331 625	80 000	4 017 200
Průměrná měsíční mzda/popł. (Kč)	16 397	29 130	52 316	132 042	25 645
Průměrná roční mzda/popł. (Kč)	196 759	349 556	627 788	1 584 502	307 745
HM (mil. Kč)	462 325	438 998	208 190	126 760	1 236 273
ZD (mil. Kč)	462 325	438 998	208 190	126 760	1 236 273
Nezdaň. část/popł. (Kč)	14 295	14 295	14 295	14 295	
Nezdaň. Část (mil. Kč)	33 589	17 953	4 741	1 144	57 426
UZD (mil. Kč)	428 736	421 045	203 449	125 617	1 178 847
Daň (mil. Kč)	85 747	87 177	48 300	37 213	
Slevy/poplatníka (Kč)	31 010	31 010	31 010	31 010	
Slevy (mil. Kč)	72 864	38 945	10 284	2 481	124 573
Daňová povinnost (mil. Kč)	12 883	48 232	38 017	34 732	133 864

Zdroj: Vlastní zpracování.

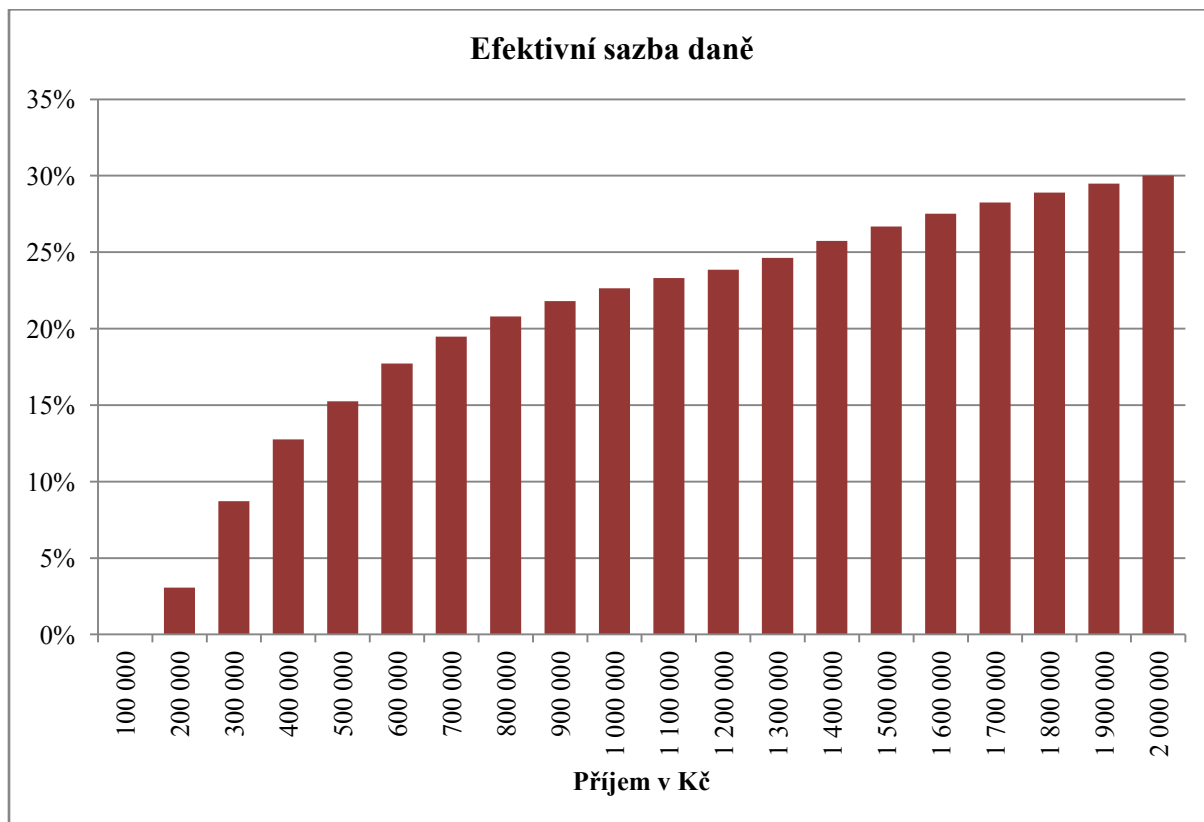
Varianta č. 3 opouští SHM jako základnu pro výpočet daně a vrací se k HM, jak tomu bylo do roku 2008, kdy v ČR byla zavedena jednotná sazba daně. Z tohoto důvodu byly navýšené všechny daňové sazby. Z údajů je zřejmé, že při nastavení daňových sazeb na úroveň 20/25/30/40 %, se celkový daňový příjem zvýší o více než 20 mld. Kč. Přitom daňová povinnost u poplatníků v prvním daňovém pásmu klesá.

Dopad na průměrné zdanění dle výše příjmů zobrazuje Graf 4. 7. Z grafu vyplývá, že dochází k dalšímu zvýšení zdanění až na 30 %. Je zřejmé, že při opuštění SHM dochází

k vyššímu nárůstu zdanění u IV. daňové skupiny v důsledku neodvádění sociálního pojištění nad hranici 48násobku průměrné mzdy.

Graf 4.7: Daňová progresivita – Varianta 3

Zdroj: Vlastní zpracování.

4.3.5.4 Varianta 4

Jak již bylo zmíněno, progresivita daně nevzniká jen různými daňovými sazbami pro jednotlivé příjmy, ale také slevami a nezdanitelnými částmi ZD. Ve variantě 4 je vypočten vliv změny slevy na poplatníka. Tab. 4. 13 zobrazuje dopad na výši inkasované daně snížením daňové slevy o 75 Kč/poplatníka/měsíc při zachování sazeb daně jako ve variantě 3. V Příloze č. 7 jsou uvedeny mezivýpočty pro stanovení daňové povinnosti v jednotlivých daňových pásmech pro tuto variantu. Tyto mezivýpočty jsou totožné jako u varianty 3, jelikož v této fázi výpočtu daňové povinnosti se nic nemění.

Tab. 4.13: Výše daně - Varianta 4

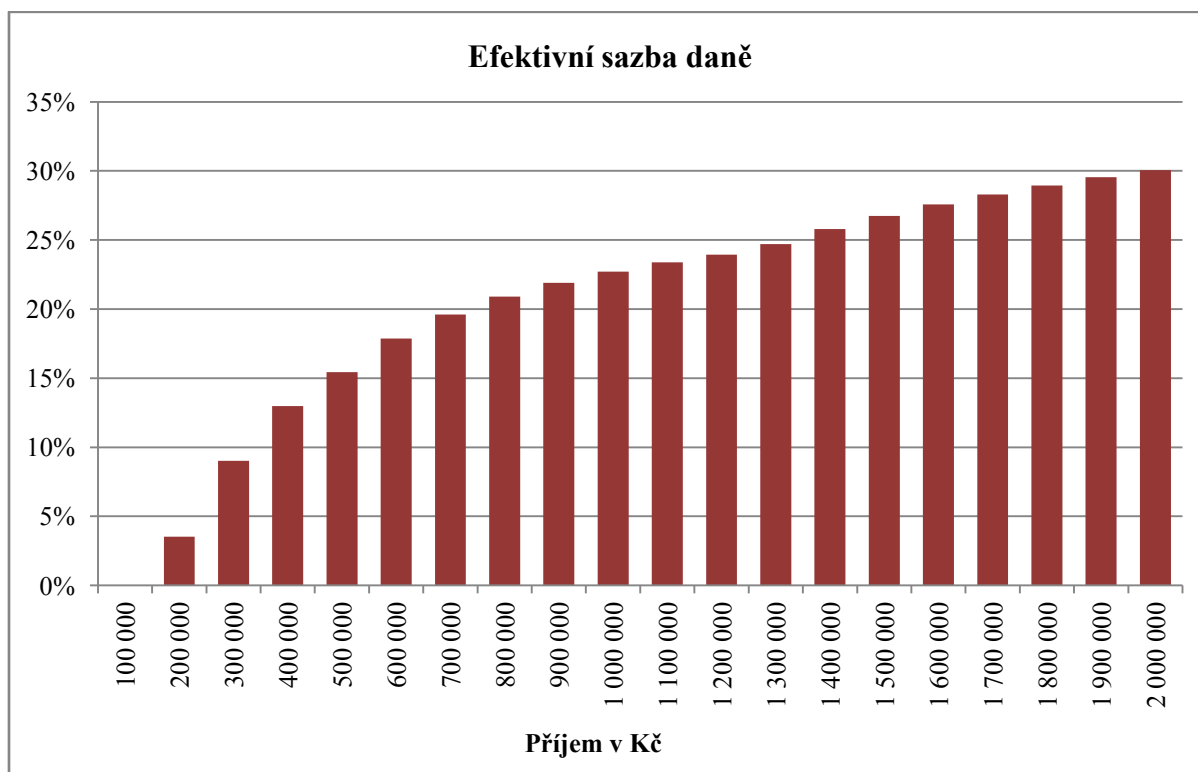
Daňové pásmo	I	II	III	IV	Celkem
Počet poplatníků	2 349 702	1 255 872	331 625	80 000	4 017 200
Průměrná měsíční mzda/popł. (Kč)	16 397	29 130	52 316	132 042	25 645
Průměrná roční mzda/popł. (Kč)	196 759	349 556	627 788	1 584 502	307 745
HM (mil. Kč)	462 325	438 998	208 190	126 760	1 236 273
ZD (mil. Kč)	462 325	438 998	208 190	126 760	1 236 273
Nezdaň. část/popł. (Kč)	14 295	14 295	14 295	14 295	
Nezdaň. část (mil. Kč)	33 589	17 953	4 741	1 144	57 426
UZD (mil. Kč)	428 736	421 045	203 449	125 617	1 178 847
Daň (mil. Kč)	85 747	87 177	48 300	37 213	258 437
Slevy/poplatníka (Kč)	30 110	30 110	30 110	30 110	
Slevy (mil. Kč)	70 750	37 814	9 985	2 409	120 958
Daňová povinnost (mil. Kč)	14 998	49 362	38 315	34 804	137 479

Zdroj: Vlastní zpracování.

Přestože dopad změny slev na poplatníka se projevuje u každého poplatníka ve stejné absolutní výši, je zřejmé, že největší dopad na efektivní sazbu daně má u nejnižších příjmových skupin. Z Tab. 4. 13 je zřejmé, že i při malé změně slevy dochází k významnému dopadu na celkovou daňovou povinnost. V uvedené variantě dochází k navýšení předpokládaného inkasa daně o téměř 4 mld. Kč.

Graf 4. 8 zobrazuje dopad na průměrné zdanění dle výše příjmů. Výše efektivního zdanění u vysokopříjmových skupin se téměř nezměnilo. Dopad je zřejmý u poplatníků s nízkými příjmy.

Graf 4.8: Daňová progresivita – Varianta 4

Zdroj: Vlastní zpracování.

4.3.5.5 Varianta 5

Tato varianta vychází z varianty 4. Navíc modeluje dopad možného snížení ZD u vysokopříjmových skupin v důsledku snížení horní hranice pro uplatnění úroků z úvěrů. Tab. 4. 14 zobrazuje dopad na výši inkasované daně snížením nezdanitelných částí ZD o 1/3 u III. daňové skupiny a o 1/2 u IV. skupiny. V Příloze č. 8 jsou uvedeny mezivýpočty pro stanovení daňové povinnosti v jednotlivých daňových pásmech pro pátou variantu.

Tab. 4.14: Výše daně - Varianta 5

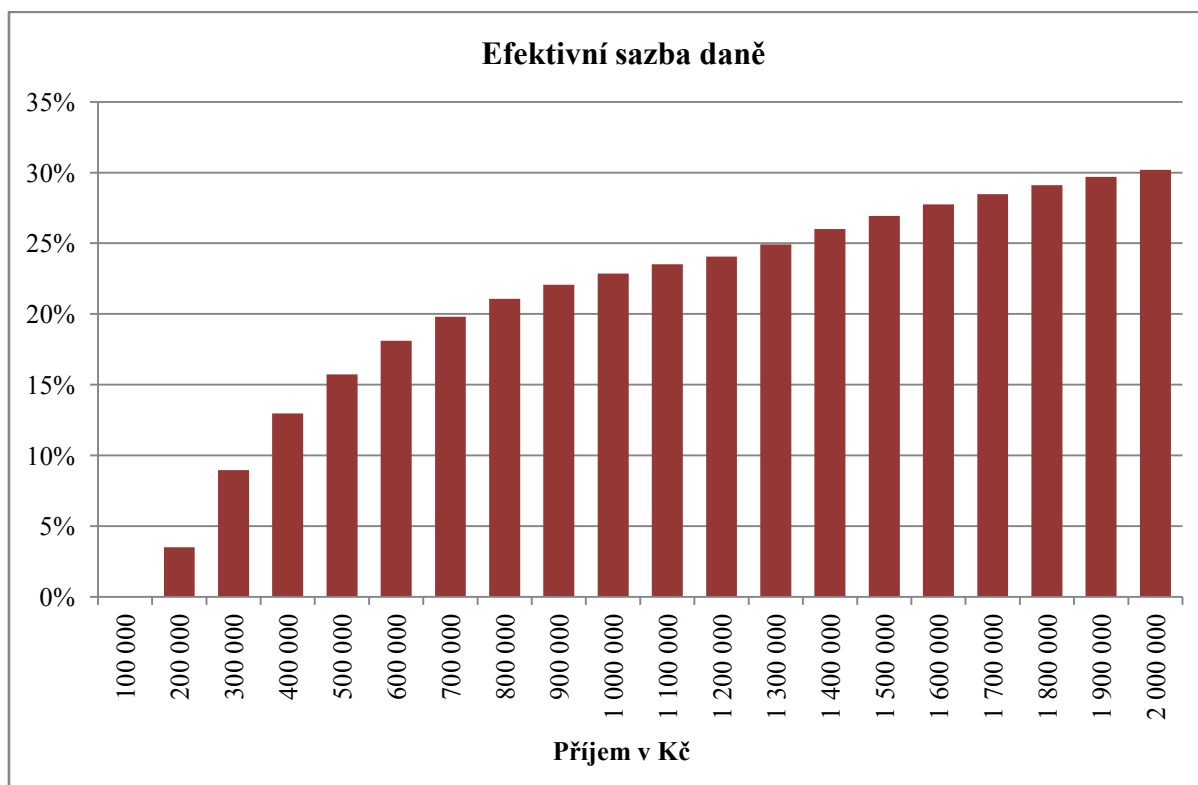
Daňové pásmo	I	II	III	IV	Celkem
Počet poplatníků	2 349 702	1 255 872	331 625	80 000	4 017 200
Průměrná měsíční mzda/popł. (Kč)	16 397	29 130	52 316	132 042	25 645
Průměrná roční mzda/popł. (Kč)	196 759	349 556	627 788	1 584 502	307 745
HM (mil. Kč)	462 325	438 998	208 190	126 760	1 236 273
ZD (mil. Kč)	462 325	438 998	208 190	126 760	1 236 273
Nezdaň. část/popł.	14 295	14 295	9 530	7 148	
Nezdaň. část (mil. Kč)	33 589	17 953	3 160	571 800	55 274
UZD (mil. Kč)	428 736	421 045	205 030	126 188	1 180 999
Daň (mil. Kč)	85 747	87 177	48 774	37 442	259 140
Slevy/poplatníka (Kč)	30 110	30 110	30 110	30 110	
Slevy (mil. Kč)	70 750	37 814	9 985	2 408	120 958
Daňová povinnost (mil. Kč)	14 998	49 362	38 789	35 033	138 182

Zdroj: Vlastní zpracování.

Z uvedené tabulky je zřejmé, že i při zřetelném snížení nezdanitelných částí ZD je dopad do celkového výběru daně malý. Celkové inkaso se oproti variantě 4 zvyšuje pouze o necelou 1 mld. Kč.

Graf 4. 9 zobrazuje dopad na průměrné zdanění dle výše příjmů. Výše efektivního zdanění se téměř nezměnilo.

Graf 4.9: Daňová progresivita – Varianta 5

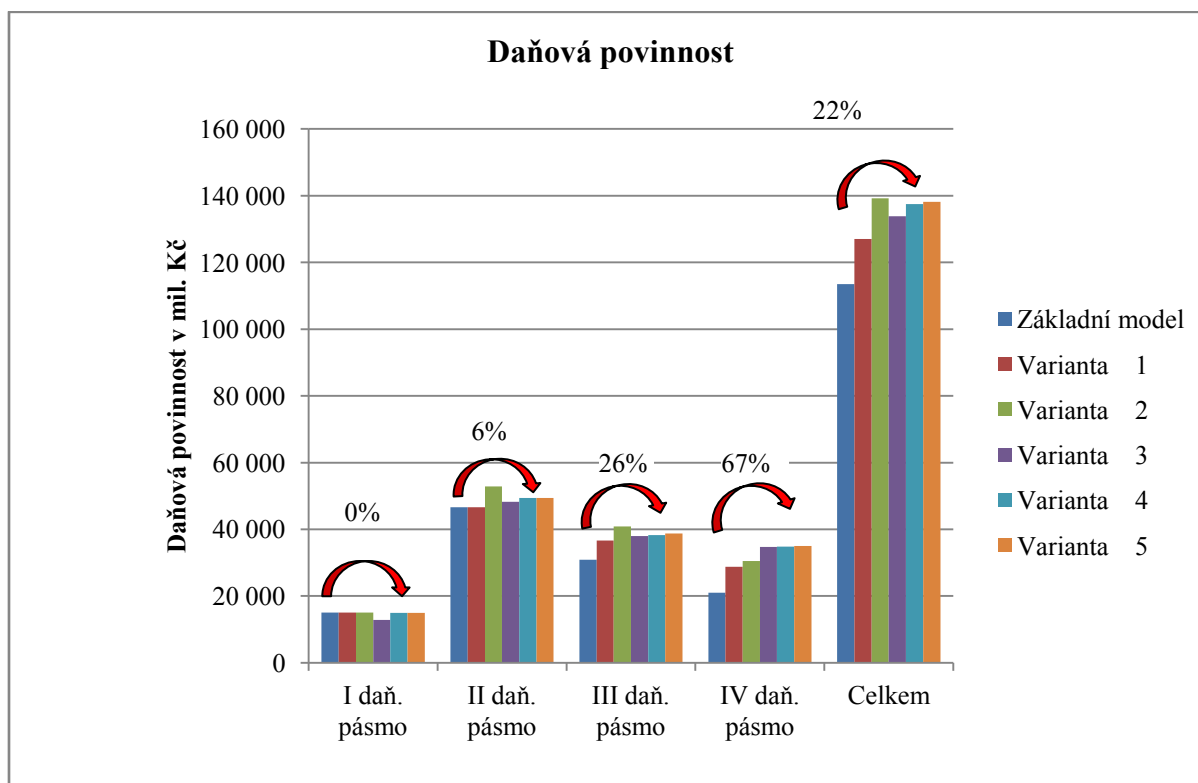

Zdroj: Vlastní zpracování.

4.4 Dílčí závěr

Graf. 4. 10 zobrazuje celkové porovnání změn daňového inkasa v jednotlivých variantách a za jednotlivá daňová pásma. Je zřejmé, že jakákoliv z uvedených změn neměla velký vliv na vybranou daň od poplatníků z prvního daňového pásma. Při porovnání varianty 5 se základním modelem je zřejmý nárůst progresivity. V druhém pásmu se zvýšil výběr daně o 6 % (v absolutní výši o 2,7 mld. Kč), ve třetím daňovém pásmu o 26 % (o 7,9 mld. Kč) a v posledním pásmu o 67 % (o 14 mld. Kč).

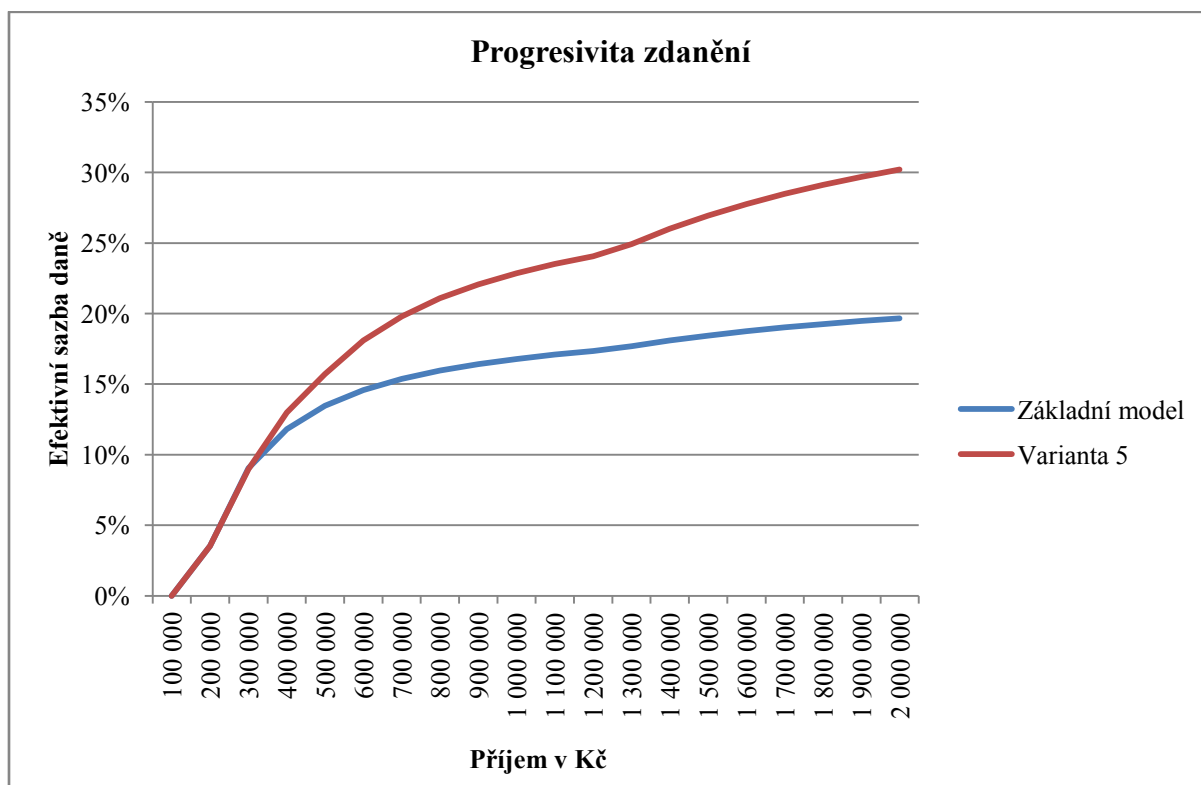
Graf. 4.10: Výše daně dle jednotlivých variant a daňových pásem

Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf. 4. 11 porovnává progresivitu zdanění dle výše příjmů při porovnání základního modelu s variantou 5. Z grafu je zřejmé, že při takto nastavených parametrech se daňová zátěž poplatníkům s nízkými příjmy nezmění. S růstem příjmů dochází ke zvýšení efektivní daňové sazby. U příjmů 700 000 Kč již dosahuje tento rozdíl 5 procentních bodů, u příjmů 2 000 000 Kč 10 procentních bodů.

Graf 4.11: Progresivita zdanění

Zdroj: Vlastní zpracování.

5 Závěr

V této diplomové práci autorka shrnula základní problematiku progresivního zdanění příjmů a vytvořila model, který je použitelný pro zjištění dopadů při změně parametrů, které by vláda chtěla uskutečnit.

Z výsledků analýz je zřejmé, že jestliže vláda přistoupí k zavedení progresivní sazby daně, je možné očekávat zvýšený výnos do státního rozpočtu, a to v řádu desítek mld. Kč. Samozřejmě je nutné posoudit, doplnit a analyzovat skutečnosti, které mohou být takovou změnou vyvolány a v uvedené analýze nebyly brány v úvahu. Jen tak mohou být hodnověrně vyčísleny předpokládané dopady jak na výši příjmů státního rozpočtu, tak na sociální situaci všech skupin obyvatelstva.

Jedním z rizikových faktorů může být snaha o optimalizaci ze strany poplatníků formou přenesení této povinnosti do jiných forem daně. Kdyby daňové sazby u vysokopříjmových skupin významně převyšovaly daňovou sazbu u právnických osob, mohla by se projevit snaha o přenesení daňové povinnosti. Proto je nutné analyzovat, při jak vysoké daňové sazbě by takový únik byl pro poplatníka výhodný (srovnáním s nutnými dodatečnými náklady na tuto optimalizaci). Další možností přenesení daňové povinnosti je také změna rezidentství poplatníka do země s nižší daňovou sazbou.

Skutečností, která by musela být rovněž blíže analyzována, je změna slev pro určité kategorie poplatníků, případně možnosti snížení odpočitatelných položek. Zde jsou rozhodující priority vlády ve vztahu k podpoře definovaných kategorií poplatníků. Za předpokladu, že by vláda chtěla snížit daňovou povinnost jen určitým skupinám, např. poplatníkům s rodinami, musela by při analýzách dopadu do daňových příjmů vycházet z detailních statistik specifikujících výši příjmů podle takto definovaných skupin. V této souvislosti stojí za zamyšlení znovuzavedení společného zdanění manželů.

Samostatnou oblastí je oblast zdanění OSVČ, a to především zamezení daňových úniků krácením příjmů a úprava daňových paušálů včetně nastavení nákladových stropů. Za úvahu stojí i zavedení minimálního zdanění a možnosti vyžádání majetkových příznání při zjevné disproporci mezi zdaňovanými příjmy a majetkem poplatníka. Problém krácení příjmů je možné částečně vyřešit zavedením elektronických pokladen pro poplatníky uskutečňující podnikatelskou činnost. Až po přijetí uvedených opatření bude možné zajistit spravedlivý

podíl této skupiny poplatníků na financování společných potřeb a odstranění zřetelné disproporce mezi jejich životní úrovní a výší daňové zátěže.

Podle autorky není důvod ke změně daňové sazby z proporcionální na progresivní. Je zřejmé, že progresivitu je možno zajistit i změnou jiných parametrů než zavedením více sazeb daně, jejichž prostřednictvím dochází ke zvýšení složitosti celého daňového systému. Autorka zastává názor, že smysluplnější je návrh, který byl zpracován za Nečasovy vlády ministrem financí Miroslavem Kalouskem a je součástí aktuálně platné novely daňového zákona k 1. 1. 2015, která počítá se zavedením jednotného inkasního místa, zrušením superhrubé mzdy a ponecháním jednotné sazby daně. Progresivita je u nízkopříjmových skupin dostatečně zajištěna systémem daňových slev. Pokud vláda má jinou představu o výši zdanění pro určité skupiny obyvatelstva, mohla by je měnit úpravou parametrů (např. slevy, nezdanitelné části ZD), ale bez zavedení více daňových pásem. Další možností vyššího zatížení u vysokopříjmových skupin je například možnost zvýšení majetkových daní.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

a) Odborné knihy

- BOEIJEN-OSTASZEWSKA, Ola. *European Tax Handbook 2012*. Amsterdam: IBFD. 2012. 974 s. ISBN 978-90-8722-134-8.
- KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2010. 276 s. ISBN 978-80-7357-574-8.
- LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňové systémy v globálním světě*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007. 271 s. ISBN 978-80-7357-320-1.
- LAJTKEROVÁ, Eva. *Veřejné finance*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007. 151 s. ISBN 978-80-7204-495-5.
- MÜLLEROVÁ, Libuše a Jana SKÁLOVÁ. *Daně v účetnictví – Případové studie*. Praha: Oeconomica. 2013. 106 s. ISBN 978-80-245-1954-8.
- PELECH, Petr. *Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti v roce 2012*. 20. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 455 s. ISBN 978-80-7263-717-1.
- PELECH, Petr. *Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti v roce 2013*. 21. vyd. Olomouc: ANAG. 2013. 423 s. ISBN 978-80-7263-798-0.
- POŠUTOVÁ, Zuzana. *Czech Taxation in 2012. Prague: Trade Links*. 2012. 425 s.
- STIGLITZ, Joseph Eugene. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Grada Publishing. 1997. 661 s. ISBN 80-7169-454-1.
- ŠIROKÝ, Jan. *Daně v Evropské unii*. 5. vyd. Praha: Linde Praha. 2012. 400 s. ISBN 978-80-7201-881-9.
- ŠIROKÝ, Jan a kol. *Daňové teorie. S praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck. 2008. 249 s. ISBN 978-80-7400-005-8
- VALOUCH, Petr. *Optimální zdanění fyzických osob: neplaťte víc, než musíte*. 3. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2007. 139 s. ISBN 978-802-4718-057.
- VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém 2008 aneb učebnice daňového práva*. Praha: 1. VOX. 2008. 319 s. 978-80-86324-72-2.
- ZUBAČOVÁ, Alena a kol. *Daňové teórie a ich využitie v praxi – daňová teória a politika II*. Bratislava: Iura Edition, 2008. 199 s. ISBN 978-80-8078-487-4.

b) Zákony

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění účinném k 1. 1. 2011.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění účinném k 1. 1. 2014.

c) Elektronické dokumenty

KONEČNÁ, Jana. Ostatní příjmy a daňové přiznání. [online]. [cit. 5. 6. 2013].

Dostupné z: <http://www.jakpodnikat.cz/ostatni-prijmy.php>.

KONEČNÁ, Jana. Prohlášení poplatníka - uplatnění slev daně. [online].

[cit. 5. 6. 2013]. Dostupné z: <http://www.jakpodnikat.cz/prohlaseni-poplatnika-k-dani.php>.

Mezní daňová sazba: Právní úprava a její změny. [online]. 2004-05-01

[cit. 2014-02-05]. Dostupné z:

http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=157&typ=r&levelid=da_189.htm.

MORÁVEK, Daniel. Progresivní zdanění má jediný význam, a to psychologický.

[online]. [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/blog/detail-prispevku/articleid-878-progresivni-zdaneni-ma-jediny-vyznam-a-to-psychologicky>.

Nezdanitelné položky. [online]. [cit. 5. 6. 2013]. Dostupné z:

<http://www.penizenavic.cz/clanky/nezdanitelne-casti-zakladu-dane-a-slevy-na-dani>.

Prohlášení poplatníka. [online]. [cit. 5. 6. 2013]. Dostupné z:

<http://www.webparadox.cz/blog/prohlaseni-poplatnika>.

Příjmy z kapitálového majetku. [online]. [cit. 5. 6. 2013]. Dostupné z:

<http://www.mesec.cz/dane/dan-z-prijmu/pruvodce/prijmy-z-kapitaloveho-majetku>.

Příjmy z kapitálového majetku a daňové přiznání. [online]. [cit. 5. 10. 2013]. Dostupné

z: <http://www.jakpodnikat.cz/prijmy-z-kapitaloveho-majetku.php>.

SEZNAM ZKRATEK

CP	cenné papíry
ČSÚ	Český statistický úřad
DAP	daňové přiznání
DPFO	daň z příjmů fyzických osob
DZD	dílčí základ daně
FO	fyzická osoba
OECD	Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci
SP	sociální pojištění
ZD	základ daně
ZDP	zákon o daních z příjmů
ZP	zdravotní pojištění

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnou licenci mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 25. dubna 2014

Bc. Eva Mohelníková

Seznam příloh

Příloha č. 1: Počty zaměstnaných v ČR v roce 2011

Příloha č. 2: Podíly zaměstnanců

Příloha č. 3: Mezivýpočty pro základní model

Příloha č. 4: Vybrané údaje z DAP

Příloha č. 5: Mezivýpočty k určení výše daně u varianty 1

Příloha č. 6: Mezivýpočty k určení výše daně u varianty 2

Příloha č. 7: Mezivýpočty k určení výše daně u varianty 3 a 4

Příloha č. 8: Mezivýpočty k určení výše daně u varianty 5